

ภาคผนวก ค

หลักสูตร เรื่อง ถิ่นรุ่งเรืองเมืองอุไทย

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดอุทัยธานี

หลักสูตร เรื่อง ถิ่นรุ่งเรืองเมืองอุไทย
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดอุทัยธานี

โดย
นางฉวีวรรณ ทัพไทย

สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

หลักสูตร เรื่อง ถิ่นรุ่งเรืองเมืองอุไทย
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดอุทัยธานี

หลักการ

หลักสูตร เรื่อง ถิ่นรุ่งเรืองเมืองอุไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดอุทัยธานี เป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการเพื่อพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คติธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นนี้เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ตามที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ให้สถานศึกษากำหนดโครงสร้างเวลาเรียนได้ตามความพร้อมและจุดเน้น อีกทั้งได้ปรับกระบวนการวัดและประเมินผลผู้เรียน เกณฑ์การจบการศึกษาแต่ละระดับ และเอกสารแสดงหลักฐานทางการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และมีความชัดเจนต่อการนำไปปฏิบัติ

หลักสูตร เรื่อง ถิ่นรุ่งเรืองเมืองอุไทย มีหลักการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ มีความตระหนัก รักหวงแหนทรัพยากรในท้องถิ่น รู้จักการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม ประเพณี และวัฒนธรรมในท้องถิ่น เพื่อนำมาสู่การแก้ปัญหาและความต้องการของสังคม และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการศึกษาต่อไป

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนท้องถิ่นที่ต้องการนำเอาสภาพแวดล้อม ประเพณี และวัฒนธรรมในท้องถิ่นของเมืองอุทัยธานี มาบรรจุไว้ในหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา
2. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องราวของจังหวัดอุทัยธานี
3. เพื่อส่งเสริมความร่วมมือกันระหว่างฝ่ายต่างๆ ในโรงเรียน ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ท้องถิ่น และหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง
4. เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรัก และภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน และสามารถเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวของเมืองอุทัยธานีได้

โครงสร้าง

โครงสร้างหลักสูตร เรื่อง ถิ่นรุ่งเรืองเมืองอุไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดอุทัยธานี ใช้เวลาจัดการเรียนรู้ ประกอบไปด้วยหน่วยการเรียนรู้ จำนวน 5 เรื่อง ดังนี้

1. ประวัติและความเป็นมาของเมืองอุไทย
2. สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ของเมืองอุไทย
3. โบราณสถาน โบราณวัตถุ และสถานที่สำคัญของเมืองอุไทย
4. ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะพื้นบ้าน และวัฒนธรรมของเมืองอุไทย
5. สถานที่ท่องเที่ยวของอุไทย
6. แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมเมืองอุไทย

ขอบข่ายเนื้อหา และเวลาเรียน

ขอบข่ายเนื้อหาของหลักสูตร เรื่อง ถิ่นรุ่งเรืองเมืองอุไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดอุทัยธานี มีรายละเอียด ประกอบไปด้วยเนื้อหาและเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังต่อไปนี้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่	เรื่อง	เวลา/ชั่วโมง
1	ประวัติและความเป็นมาของเมืองอุไทย	2
2	สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ของเมืองอุไทย	2
3	โบราณสถาน โบราณวัตถุ และมรดกทางวัฒนธรรมเมืองอุไทย	4
4	ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะพื้นบ้าน และวัฒนธรรมของเมืองอุไทย	3
5	สถานที่ท่องเที่ยวของอุไทย	2
6	แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมเมืองอุไทย	7
	รวมทั้งสิ้น	20

แนวทางการจัดการเรียนรู้

เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร เรื่อง ถิ่นรุ่งเรืองเมืองอุไทย บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตรไว้ดังนี้

1. จัดการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่น และสอดคล้องกับตามสภาพการณ์ของจังหวัดอุทัยธานี มีการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนตามความเหมาะสม
2. จัดการเรียนการสอน โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล และสร้างสรรค์ และขบวนการกลุ่ม
3. ให้สอดแทรกการอบรม ด้านจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ในการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ
4. จัดสภาพแวดล้อม และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการปฏิบัติจริงของผู้เรียน
5. จัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญให้สอดคล้องกับความสนใจและสภาพจริงของผู้เรียน
6. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีมีสำนึกรักและความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม ประเพณี และคุณค่าท้องถิ่น
7. จัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนรวมทั้งการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

สื่อ / แหล่งการเรียนรู้

สื่อการเรียนการสอน มีดังต่อไปนี้

1. เอกสารตำราที่เกี่ยวกับหลักสูตร
2. ใบความรู้
3. ใบงาน
4. รูปภาพ
5. ผู้รู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่น
6. สื่อวีดิทัศน์
7. ป้ายนิเทศ
8. แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

การวัดและประเมินผล

การประเมินผลระหว่างเรียนและหลังเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้โดยให้ครอบคลุมทั้งด้านพุทธิวิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน
2. ประเมินเจตคติต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม ประเพณี และวัฒนธรรมในท้องถิ่น
3. ประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนหลักสูตร เรื่อง ถิ่นรุ่งเรืองเมืองอุไทย

แผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

เรื่อง ประวัติและความเป็นมาของเมืองอุไทย

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

จำนวน 2 ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ

การศึกษาประวัติและความเป็นมาของเมืองอุไทย จะช่วยให้นักเรียนเกิดสำนึกในการค้นคว้าและสืบค้นข้อมูลที่เชื่อมโยงอดีตและปัจจุบัน อันสร้างความภูมิใจและกระตุ้นความรู้สึกนิยมในชาติหรือเผ่าพันธุ์ ตลอดจนตระหนักถึงคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษชาวเมืองอุไทยสั่งสมไว้ และเกิดการเรียนรู้จากอดีตเพื่อเป็นบทเรียนสำหรับปัจจุบัน เข้าใจถึงปัญหา สาเหตุของปัญหา และผลกระทบจากปัญหา ก่อให้เกิดองค์ความรู้ที่หลากหลาย ซึ่งสามารถนำความรู้เหล่านั้นไปกำหนดยุทธศาสตร์ในการดำเนินนโยบายให้เป็นประโยชน์ต่อทั้งปัจจุบันและอนาคต

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. บอกประวัติและความเป็นมาของเมืองอุไทยได้
2. อธิบายเกี่ยวกับสาเหตุของการก่อตั้งเมืองอุไทยได้

3. เนื้อหา

ประวัติและความเป็นมาของเมืองอุไทย

4. กิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้

ทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน จำนวน 30 ข้อ ใช้เวลา 30 นาที

4.1 ขั้นนำ

ครูสนทนากับนักเรียน เกี่ยวกับความเป็นมาของเมืองอุไทย และความสำคัญของประเพณี ศิลปวัฒนธรรมในภาคกลางและในชุมชนท้องถิ่นของเรา โดยมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างครูผู้สอนกับนักเรียน

4.2 ขั้นเรียนรู้/กิจกรรม

1) สร้างความตระหนักให้นักเรียนอยากรู้อยากเห็นในเรื่องราวความเป็นมาของเมืองอุไทย โดยครูเล่าตำนานเมืองอุไทยธานี (ชื่อในอดีต)

2) ครูผู้สอนใช้กระบวนการบรรยายและซักถามนักเรียน โดยโยงเนื้อหาจากความรู้เดิมของนักเรียน เรื่อง ตำนาน เรื่องเล่าของชุมชนท้องถิ่นตนเอง แล้วผู้สอนคอยกระตุ้นความคิด

โดยการใช้คำถาม เพื่อให้ผู้เรียนช่วยกันหาคำตอบและแสดงความคิดเห็น แล้วโยงเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อนำเนื้อหา เรื่อง ประวัติความเป็นมาของเมืองอุไทย และเป็นจุดเด่นของชุมชนท้องถิ่นเข้ามาใช้ในการจัดการเรียนรู้

3) นักเรียนศึกษาใบความรู้ที่ 1 เรื่องประวัติความเป็นมาของเมืองอุไทย

4) นักเรียนรวมกลุ่ม กลุ่มละ 7 คน ร่วมกันทำกิจกรรมเพื่ออภิปรายถึงความรู้ เรื่อง ประวัติความเป็นมาของเมืองอุไทยที่ศึกษา และที่ตนเองทราบ

4.3 ขั้นสรุป

ครูผู้สอนสรุปโดยเปิดวีซีดีประวัติความเป็นมาของเมืองอุไทย ให้นักเรียนฟัง

5. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

5.1 ใบความรู้ที่ 1 เรื่องประวัติความเป็นมาของเมืองอุไทย

5.2 วีซีดีประวัติความเป็นมาของเมืองอุไทย

6. การวัดและประเมินผล

6.1 วิธีการวัดและประเมินผล

1.1 สังเกตความสนใจ ความตั้งใจในการตอบคำถามและการทำงานกิจกรรม

1.2 ประเมินผลงานกลุ่ม

1.3 สังเกตพฤติกรรมการทำงานกิจกรรมกลุ่ม

6.2 เครื่องมือวัดและประเมินผล

2.1 แบบบันทึกพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน

2.3 แบบประเมินผลงานกลุ่ม

2.4 แบบประเมินพฤติกรรมการทำงานกิจกรรมกลุ่ม

6.3 เกณฑ์การประเมิน

ถือเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป

ใบความรู้ที่ 1

เรื่อง ประวัติความเป็นมาของเมืองอุไทย

เมืองอุทัยธานี มีหลักฐานทางด้านประวัติศาสตร์ของกรมศิลปากรยืนยันไว้ว่าเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ เมื่อประมาณ 3000 ปี มาแล้ว โดยพบหลักฐานยืนยันในหลายพื้นที่ เช่น โครงกระดูก เครื่องมือหินกะเทาะจากหินกรวด ภาพเขียนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ บนหน้าผา (เขาปลาร้า) เป็นต้น

ตำนานเมืองอุไทยธานี (ชื่อในอดีต)

ตำนานเก่าเล่าว่า ในสมัยสุโขทัยเจริญรุ่งเรืองนั้น “ท้าวมหาพรหม” ได้เข้ามาสร้างเมืองที่บ้านอุทัยเก่า คือ อำเภอหนองฉางในปัจจุบันนี้ แล้วพาคนไทยเข้ามาอยู่ท่ามกลางหมู่บ้านคนมอญ และคนกะเหรี่ยง จึงเรียกว่า “เมืองอุไทย” เรียกชื่อตามกลุ่มหรือที่อยู่ของคนไทย ซึ่งพากันตั้งบ้านเรือนอยู่อย่างหนาแน่น มีพืชพันธุ์ และอาหารที่อุดมสมบูรณ์กว่าแห่งอื่น ต่อมากระแสน้ำเปลี่ยนแปลงเดินและเกิดกันดารน้ำ เมืองอุไทยจึงถูกทิ้งร้าง จนในที่สุด “พระตะเบิด” ได้เข้ามาปรับปรุงเมืองอุไทยโดยขุดที่เก็บกักน้ำไว้ใกล้เมือง และพระตะเบิดได้เป็นผู้ปกครองเมืองอุไทยเป็นคนแรกในสมัยกรุงศรีอยุธยา

เมืองอุไทย ต่อมาได้เรียกกันเป็น “เมืองอุไทย” คาดว่าเพี้ยนไปตามสำเนียงชาวพื้นเมืองเดิม ได้มีฐานะเป็นหัวเมืองด่านชั้นนอก มีพระพลสงครามเป็นนายด่านแม่กลอง และพระอินทรเดช เป็นนายด่านหนองหลวง (ปัจจุบันแม่กลอง คือ อำเภออุ้มผาง และหนองหลวง คือ ตำบลหนองหลวง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก) คอยดูแลพม่าที่จะยกทัพมาตามเส้นทางชายแดนด่านแม่ละเมา

ต่อมาในสมัยพระเอกาทศรถ (พ.ศ.2148 - 2163) ได้โปรดให้บัญญัติอำนาจการใช้ตราประจำตำแหน่ง มีบัญชาการตามหัวเมืองนั้น ได้ระบุในกฎหมายเกาลักษณะพระธรรมนูญว่า “เมืองอุไทยธานี เป็นหัวเมืองชั้นแกมมหาไทย”

เมืองอุไทยธานี เป็นเมืองที่อยู่บนที่ดอนและลึกเข้าไป ไม่มีแม่น้ำสายใหญ่ และไม่สามารถติดต่อทางเรือได้ ดังนั้นชาวเมืองอุไทยธานี จึงต้องขนข้าวบรรทุกเกวียน มาลงที่แม่น้ำ จึง

ทำให้พ่อค้าพากันไปตั้งยั้งฉางรับซื้อข้าวที่ริมแม่น้ำจนเป็นหมู่บ้านใหญ่ เรียกว่าหมู่บ้าน "สะแกกรัง" เนื่องจากเป็นพื้นที่มีป่าสะแกขึ้นเต็มริมน้ำ และมีต้นสะแกใหญ่อยู่กลางหมู่บ้าน

บ้านสะแกกรัง ชาวจีนเรียกเพี้ยนเป็น "ซีเกียกั้ง" เป็นตลาดซื้อข้าวที่มีพ่อค้าคนจีนนิยมไปตั้งบ้านเรือนและยั้งฉาง ต่อมาในระยะหลังได้มีเจ้านายและขุนนางมาตั้งบ้านเรือนอยู่ เพราะความสะดวกในการกะเกณฑ์สิ่งของส่งเมืองหลวง ซึ่งเป็นจำพวก มูลค่างควา ไม้ซุง กระวาน และซังป่า อีกทั้งยังมีช่องทางในการค้าข้าวอีกด้วย

ในแผ่นดินพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ (พ.ศ.2251-2275) นั้น จมื่นมหาสนิท (ทองคำ) ซึ่งย้ายมาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านสะแกกรังนั้น ได้รับแต่งตั้งเป็นพระยาราชนกุล และต่อมาได้กำเนิดบุตรชายคนโตชื่อ "ทองดี" เกิดที่สะแกกรัง

สมเด็จพระปฐมบรมมหาชนก พระนามเดิม ทองดี เดิมทรงรับราชการในแผ่นดินสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 3 (พระเจ้าบรมโกศ) ได้ดำรงตำแหน่ง พระอักษรสุนทร เสมียนตรากรมมหาดไทย ถึงรัชกาลสมเด็จพระบรมราชาที่ 3 (พระเจ้าเอกทัศ) พม่ายกกองทัพมาล้อมกรุงศรีอยุธยา เกิดการระส่ำระสายแตกสามัคคีในพระนคร จึงทรงอพยพครอบครัวไปรับราชการกับเจ้าเมืองพิษณุโลก ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าพระยาจักรีศรีอครักษ์ สมุหนายกอัครมหาเสนาบดีอภัยพิริยปรากรมพาหุ ต่อมาทรงพระประชวร สิ้นพระชนม์ในเมืองพิษณุโลก

บุตรชายชื่อ "ทองด้วง" ภายหลังได้รับราชการเป็นสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกปราบจระจกในกรุงธนบุรี และสถาปนาเป็นกษัตริย์ราชวงศ์จักรีปกครองแผ่นดิน พระนามว่า "พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก" รัชกาลที่ 1 ทรงอัญเชิญพระอัฐิส่วนหนึ่งประดิษฐาน ณ หอพระในพระบรมมหาราชวัง เพื่อให้พระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการถวายบังคม

ในพระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัจจา ในฐานะสมเด็จพระปฐมบรมมหาชนกแห่งราชวงศ์จักรี พระอัฐิอีกส่วนหนึ่ง กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท อัญเชิญเข้าประดิษฐานในพระเจดีย์ทอง ในพระมณฑปวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ มีประเพณีที่พระมหากษัตริย์ทรงตั้งเครื่องทองน้อย เพื่อสักการะบูชาทุกครั้งที่เสด็จพระราชดำเนิน

พ.ศ. 2376 ข้าราชการชาวกรุงเทพฯ ผู้ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้เป็น พระยาอุไทยธานี เจ้าเมืองอุไทยธานีในสมัยนั้น ได้เห็นว่าบ้านสะแกกรังเป็นตลาดใหญ่ มีผู้คนอพยพเข้ามาอยู่กันอย่างหนาแน่น อีกทั้งเป็นสถานที่ที่ชาวอุไทยธานีติดต่อค้าขายข้าว และไม้ซุง กับพ่อค้าที่นั่นมานานแล้ว จึงคิดตั้งบ้านเรือนเพื่อค้าขาย ประจวบกับเวลานั้น เจ้าเมืองไชยนาทเป็นเพื่อนกัน จึงขอตั้งบ้านเรือนที่ริมแม่น้ำสะแกกรัง เนื่องจากผู้คนมาติดต่อราชการและมาค้าขายกันมาก ทั้งนี้เนื่องจากเจ้าเมืองไม่กล้าขึ้นไปเมืองอุไทยธานีเก่า อ้างว่ากลัวไข้ป่า จึงเป็นเหตุให้พากันอพยพมาอยู่กันมากขึ้น

พ.ศ. 2391 ได้มีการแบ่งเขตดินแดนเมืองอุไทยธานี และเมืองไชยนาทโดยตัดเขตบ้านสะแกกรังทางฝั่งคลองฟากใต้ ตั้งแต่ท้ายบ้านสะแกกรังไปจดเมืองอุไทยธานีเก่า โอนที่นั้น

จากเมืองไชยนาท เป็นของเมืองอุไทยธานี ดังนั้นเมืองอุไทยธานี จึงตั้งอยู่ที่ปลายสุดเขตแดนเมืองมโนรมย์ ข้างใต้บ้านลงมาสักคુંน้ำหนึ่งก็เป็นแดนเมืองไชยนาท

พ.ศ. 2441 เมืองอุไทยธานี ขึ้นกับมณฑลนครสวรรค์ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 6 ได้เปลี่ยนเป็นขึ้นกับมณฑลอยุธยา สุดท้ายมีการประกาศเลิกมณฑลปี พ.ศ.2476 และจัดให้จังหวัดเป็นหน่วยปกครองส่วนภูมิภาคที่สำคัญที่สุด โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้รับผิดชอบ ตั้งแต่บัดนั้นมาจนถึงปัจจุบัน

ที่มา : สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอุทัยธานี

ตราประจำ จังหวัดอุทัยธานี

รูปพลับพลาจตุรมุข หน้าบรรณศาลาตราจักรีตั้งอยู่บนยอดเขาแก้วความหมายของตราประจำจังหวัด อุทัยธานี พลับพลาจตุรมุข หน้าบรรณศาลาตราจักรี เป็นที่ประดิษฐานพระบรมรูปของสมเด็จพระปฐมบรมมหาชนก แห่ง พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 ด้วยมีหลักฐานจากจดหมายเหตุว่า บ้านสะแกกรัง อันเป็นที่ตั้งของจังหวัดอุทัยธานี เป็นบ้านเกิดของสมเด็จพระปฐมบรมมหาชนกฯ ดังกล่าว ซึ่งมีพระนามเดิมว่า "ทองดี" รัชการกรมมีตำแหน่งเป็น พระอักษรสุนทรศาสตร์เสมียนตรากรมมหาดไทย และเป็นเจ้าพระยาจักรีศรีอครักษ์ สมุหนายกเสนาบดี ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ครั้นเมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (ทองด้วง) บุตรชายคนโต ได้สถาปนาเป็น "พระบรมราชจักรีวงศ์" ได้สถาปนาพระอัฐิพระบิดา เป็นที่ "สมเด็จพระชนกาธิบดี" เมื่อ พ.ศ.2338 ตรานี้เป็นรูปพลับพลาจตุรมุข หน้าบรรณศาลาตราจักรี ตั้งอยู่บนยอดเขาแก้ว (เขาสะแกกรัง) อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานีจังหวัดอุทัยธานี ใช้อักษรย่อว่า "อน"

ธงประจำจังหวัด อุทัยธานี

เป็นรูปสี่เหลี่ยมขนาด 120x180 ซม. แบ่งเป็นแถบสีตามแนวนอนเท่ากัน 2 สี คือ ีว้รง ส่วนบนเป็นสีเหลือง หมายถึง สีประจำพระบรมราชจักรีวงศ์ คือ พระมหากษัตริย์ ีว้รงส่วนล่างเป็นสีเขียว หมายถึง สีประจำพระบรมราชสมภพแห่งรัชกาลที่ 1 คือ วันพุธ ตรงกลางมีธง เป็นตราประจำจังหวัดอุทัยธานี

ดอกไม้ประจำ จังหวัด

ชื่อดอกไม้ ดอกสุพรรณิการ์

ดอกไม้ประจำจังหวัดอุทัยธานี คือ ดอกสุพรรณิการ์ หรือมีชื่อพื้นเมืองว่า ฝ่ายคำ มีขึ้นทั่วไปบริเวณเขาสะแกกรัง ตามสารานุกรมไม้ประดับในประเทศไทย ระบุว่า "สุพรรณิการ์ เป็นไม้ยืนต้นขนาดย่อม สูงประมาณ 30 ฟุต ใบเว้าเป็น 5 แฉก กว้างประมาณ 6 นิ้ว ยาวประมาณ 8 นิ้ว ท้องใบมีขนอยู่ ดอกสีเหลืองสดมี 5 กลีบ กลีบดอกหุบงุ้มเข้าคล้ายถ้วย ดอกใหญ่กว้างประมาณ 5 นิ้ว เกสรตัวผู้อยู่กลางดอกมากมาย ออกดอกเกือบตลอดปีจะดกมาก ในราวเดือนกุมภาพันธ์ถึง เมษายน" สุพรรณิการ์เป็นไม้กลางแจ้งขึ้นได้ในดินแทบทุกชนิด การขยายพันธุ์ใช้วิธีเพาะเมล็ด มีผู้นิยมปลูกสุพรรณิการ์ เป็นไม้ประดับกันอยู่ไม่น้อย เพราะเป็นไม้ให้ดอกสีเหลืองอร่ามตา ยิ่งยามออกดอกดกจะเห็นเหลืองไปทั้งต้น แม้ได้ต้นก็จะเห็นดอกหล่นเหลืองอยู่ทั่วไปหมด นอกจากจะเป็นไม้ประดับแล้ว สุพรรณิการ์ยังมีประโยชน์อย่างอื่น เช่น ยางจากต้นสุพรรณิการ์ให้ผลผลิตเป็น "คารายากัม" หรือทางการค้าเรียกว่า "คริสตัลกัม" เป็นก้อนผลึกสีเหลืองอ่อนหรือน้ำตาลอม

ชมพู ใช้เป็นยาระบาย เป็นส่วนผสมในน้ำยาเช็ดผม เป็นยาทาบำรุงผิว ใช้ในอุตสาหกรรมทอผ้า และการพิมพ์ อุตสาหกรรมอาหารกระป๋อง ผสมไอศกรีมทำให้ขึ้น เนื้อไม้ต้มกับแป้งเป็นอาหาร ไบอ่อนใช้สระผม ดอกแห้งและใบแห้งใช้เป็นยาบำรุงกำลัง

ต้นไม้ประจำจังหวัด

ไม้ต้นสะเดา

สะเดา เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ใบเป็นใบรวม มีใบย่อย จัดเรียงแบบขนนกตั้งแต่ 2-5 คู่ ใบเล็กยาว ริมใบเป็นหยักเล็กๆ ดอกสีขาว มีกลิ่นอ่อนๆ เป็นช่อดอกรวม ซึ่งประกอบด้วย ดอกเป็นจำนวนมากผลค่อนข้างกลม เป็นรูปไข่โตเท่าปลายนิ้วก้อย เมื่อสุกมีสีเหลืองรสขมจัด มีสรรพคุณใช้ทำยาได้ทุกส่วนของต้น

เพลงอุทัยธานี ศรีเมือง

ไอ้งามอุทัยธานีพี่โล่งเรื่อง สมนามอุทัยประเทือง อร่ามเรืองแหล่งฝัน อุทัยนำชม ภิรมย์วีโรจน์ฉันท์ ละอองสีทองพริ้มพรรณพิลาบรรณขึ้นตาดินแดนแห่งความสุขสันต์ฤทัยร่มเย็น เป็น สุขสดใสเพราะชนชื่นใจทุกเวลาไอ้เมืองอุทัยผูกใจไว้ด้วยมนต์ตรา งามป่าไพร ท้องไร่ท้อง นา ข้าวผักและปลา ไม้ป่าสมบูรณ์ โชดชื่นเนินเขาตระหง่านเงื่อมเงาหม่อมเงา เขาตะพานงาม ไม้ลอง เขากวางทองปัฐวี ลำธารนำชมสมเป็นดินแดนสุขศรี เหมือนดั่งแคว้นรมมณี สมควรที่ หย่อนใจไอ้เมืองสวรรค์ หล่นฟ้าลงมา สวยงามตรึงจิตติดตา แม้นเพียงได้มาทุกซัคลายไป ถิ่นแดนสราญไม่มีไหนเปี่ยมอุทัยเมืองที่รวมรักร่วมแรงใจร่วมวีโรจน์โลชวนให้ เยี่ยมเยือนอุทัยธานี นี่ศรีวีโรจน์งามคู่แคว้นสยามงามสง่าวันรันดร์ ประเทือง ศักดิ์ศรี ชีวิตทองผ่องใส มณฑป พุทธบาทไชรี ชาวอุทัยเทิดทูล อีกรวมศรัทธา พระองค์พุทธา เกื้อกูลหลวงพ่อมงคลเพิ่มพูน

พุทธคุณอันตรา ความดีนั้นเป็นที่ถ้อยดีมั่น พระธรรมล้ำค่าอันดีถือเป็นมิ่งขวัญเหนือวิญญา
 เทิดองค์จักรีและองค์พระคู่ชั้ววันรักหทัย หมายอภิบาล คอยถิ่นสำราญคงคู่ฟ้าดิน สะแกกรัง
 สายน้ำล้นหลามหลังไหล พลังของชาวอุทัยไหลรินเนื่องนิจสิน แทรกมนต์ที่ขลังฝังใจไว้ให้ถวิล
 เหมือนดังสายธารไหลริน ครบจนสิ้นสามครา เป็นบุญอันใจได้พบเนื้อคู่ ภิรมย์นักใคร่ชื่นชูเป็นคู่
 สู้สมสมอุราถ้อยคำเปรียบเปรยคำเคยเผยแจ้งนามมา อันหวังธารนี้มีมนต์ตราพันผูกทุกครา
 ประจักษ์ซึ่งใจอุทัยธานีศรีวิไล เรืองนามคู่แคว้นสยามงามสง่าวิไล เมื่อถึงอุทัยปลอบใจมิให้
 อุทธรณ์ ค่ำล้งก็จงโปรดนอนพักผ่อนที่อุทัย อุทัยลือเลื่องสมญาระบือเด่นไกล เชื้อเชิญชกชวณ
 พักใจ ณ อุทัยทั่วกัน ภูมิใจหากใครถ้ามั่นได้มาเยี่ยมเยือนต้องจิตติดตา ซึ่งในอุราทุกคืนวัน
 อุทัยเปรียบปาน สถานที่พโยเสกสรร งามเกิดไทยไว้ชั้วนิรันดรอบอุ้นสัมพันธ์จริงมั่นฤทัย

ที่มา: สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอุทัยธานี

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2

เรื่อง สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ของเมืองอุท

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

จำนวน 2 ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ

สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ของเมืองอุท หมายถึง สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น ที่ตั้ง ขนาด อาณาเขต รูปร่างของประเทศ สภาพทางภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติของเมืองอุท

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. บอกสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ของเมืองอุทได้
2. วิเคราะห์ลักษณะภูมิอากาศของเมืองอุทได้
3. อธิบายทรัพยากรธรรมชาติของเมืองอุทที่สำคัญได้
4. เสนอแนะแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของเมืองอุทได้

3. เนื้อหา

สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ของเมืองอุท ได้แก่

1. ภูมิประเทศและภูมิอากาศ
2. ที่ตั้งและอาณาเขต
3. การปกครองและประชากร
4. การคมนาคมขนส่ง
5. ทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งน้ำที่สำคัญ

4. กิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้

4.1 ขั้นนำ

1) ครูและนักเรียนร่วมกันร้องเพลง เพลงอุทัยธานี ศรีเมือง

2) ครูสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับสภาพภูมิประเทศ และภูมิอากาศ ของชุมชนที่

นักเรียนอาศัยอยู่ เป็นอย่างไร

4.2 ขั้นเรียนรู้/กิจกรรม

1) ครูแจกใบความรู้เรื่อง สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์เมืองอุทไทย ให้นักเรียนได้

ศึกษา

2) นักเรียนแบ่งกลุ่ม 5 กลุ่ม กลุ่มละ 7 คน เพื่อทำกิจกรรมที่ 1 เป็นการอภิปรายเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ของเมืองอุไทย ได้แก่ 1) ภูมิประเทศและภูมิอากาศ 2) ที่ตั้งและอาณาเขต 3) การปกครองและประชากร 4) การคมนาคมขนส่ง 5) ทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งน้ำที่สำคัญ

3) นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมอภิปรายกลุ่ม

4) ครูถามนักเรียนว่า นักเรียนมีแนวทางอย่างไรในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติให้คงอยู่คู่เมืองอุไทยต่อไป

5) นักเรียนทำใบงานที่ 1 เรื่อง การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของเมืองอุไทย

4.3 ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปใบงาน เรื่อง การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของเมืองอุไทย

5. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

5.1 ใบความรู้ที่ 2 สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ เมืองอุไทย

5.2 ใบกิจกรรมที่ 1

5.3 ใบงานที่ 1 เรื่อง การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของเมืองอุไทย

6. การวัดและประเมินผล

6.1 วิธีการวัดและประเมินผล

1.1 สังเกตความสนใจ ความตั้งใจในการตอบคำถามและการทำกิจกรรม

1.2 ตรวจใบงาน

1.3 ประเมินผลงานกลุ่ม

1.4 สังเกตพฤติกรรมการทำกิจกรรมกลุ่ม

6.2 เครื่องมือวัดและประเมินผล

2.1 แบบบันทึกพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน

2.2 ใบงาน

2.3 แบบประเมินผลงานกลุ่ม

2.4 แบบประเมินพฤติกรรมการทำกิจกรรมกลุ่ม

6.3 เกณฑ์การประเมิน

ถือเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป

ใบกิจกรรมที่ 1

1. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม 5 กลุ่ม กลุ่มละ 7 คน เพื่อทำกิจกรรมที่ 1 เป็นการอภิปรายเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ของเมืองอุ๊ไท ได้แก่
 - 1.1 ภูมิประเทศและมิอากาศ
 - 1.2 ที่ตั้งและอาณาเขต
 - 1.3 การปกครองและประชากร
 - 1.4 การคมนาคมขนส่ง
 - 1.5 ทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งน้ำที่สำคัญ
2. ให้นักเรียนวิเคราะห์และตอบคำถาม พร้อมนำมาอภิปราย มีประเด็นดังต่อไปนี้
 - 2.1 จากสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ทำให้ชาวเมืองอุ๊ไท ในอดีตจนถึงปัจจุบัน มีอาชีพอะไร เพราะเหตุใด
 - 2.2 นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์วิถีชีวิตของชาวเมืองอุ๊ไท ด้านใดบ้าง เพราะเหตุใด

ใบงานที่ 1

เรื่อง การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของเมืองอุทัย

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. ประโยชน์การใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติของเมืองอุทัยธานี มีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติของเมืองอุทัยธานี

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. นักเรียนมีแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติของเมืองอุทัยธานี อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ใบความรู้ที่ 2

สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ เมืองอุไทย

ภูมิประเทศและภูมิอากาศ

สภาพพื้นที่และลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปของจังหวัด เป็นทิวเขาสูงสลับซับซ้อน มี 2 ใน 3 ของพื้นที่ทั้งจังหวัดเป็นป่าและภูเขาสูง มีลักษณะลาดเทจากทิศตะวันตกลงมาทางทิศตะวันออก พื้นที่ราบทางเกษตรมีประมาณ 1 ใน 3 ของพื้นที่ทั้งหมดเกิดจากการตกตะกอนของแม่น้ำเจ้าพระยาและแม่น้ำสะแกกรัง มีแม่น้ำสะแกกรังไหลผ่านตัวเมืองไปบรรจบแม่น้ำเจ้าพระยาที่ อำเภอมนอรัมย์ จังหวัดชัยนาทสภาพภูมิอากาศโดยทั่วไปคล้ายคลึงกับจังหวัดในภาคกลางแต่ในฤดูร้อนจะร้อนจัดและในฤดูหนาวจะหนาวจัด ความแตกต่างของอุณหภูมิตั้งแต่ 6 – 43 องศาเซลเซียส ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่ปลายเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม ฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ และฤดูร้อนเริ่ม ตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม โดยข้อมูลจากสถานีวัดน้ำฝน จำนวน 15 สถานี ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง มีช่วงพิสัยจำนวน วันฝนตกรายปีเฉลี่ย 53.7 – 113.5 มิลลิเมตร

ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดอุทัยธานี ตั้งอยู่ทางภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย ระหว่างเส้นรุ้งที่ 14 องศา 35 ลิปดา – 16 องศา 48 ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ 90 – 100 องศา 15 ลิปดาตะวันออก มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 6,734 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 4,208,750 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้คือ ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดนครสวรรค์ทิศใต้ ติดต่อกับ จังหวัดสุพรรณบุรี และกาญจนบุรีทิศตะวันออก ติดต่อกับ จังหวัดนครสวรรค์ และชัยนาททิศตะวันตก ติดต่อกับ จังหวัดตาก และกาญจนบุรี

ทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งน้ำที่สำคัญ

จังหวัดอุทัยธานี มีป่าสงวนแห่งชาติ จำนวน 9 แห่ง รวมเป็นพื้นที่ทั้งสิ้น 4,525.10 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 2,828,185 ไร่ จากภาพถ่ายทางอากาศ ปี 2531 สภาพป่าที่คงเหลืออยู่จริงมีประมาณ 1,695,250 ไร่ มีเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ 1,631 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 1,019,375 ไร่สภาพป่าส่วนมากยังสมบูรณ์ เป็นป่าดิบชื้น มียอดเขาสูงและเป็นเนินป่าเต็งรังสลับกันกับทุ่งหญ้าหย่อม เล็ก ๆ มีพื้นที่ติดต่อกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นิจ จังหวัดกาญจนบุรีแหล่งน้ำที่สำคัญจังหวัดอุทัยธานีประกอบด้วยลำน้ำที่สำคัญคือ

ลุ่มน้ำแม่วงศ์ เป็นแหล่งต้นน้ำของแม่น้ำสะแกกรัง เกิดจากเทือกเขาแม่วงศ์ ในเขตจังหวัดกำแพงเพชรไหลผ่านอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ และไหลมาบรรจบลำคลองห้วยโพธิ์กลายเป็นแม่น้ำสะแกกรังและไหลมาบรรจบแม่น้ำเจ้าพระยาที่จังหวัดอุทัยธานียาวประมาณ 180 กิโลเมตร

ลำห้วยคลองโพธิ์ เกิดจากเทือกเขาในเขตอำเภอสว่างอารมณ์ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัดอุทัยธานี ไหลผ่านป่าเขาและหมู่บ้านเล็ก ๆ ลงมาบรรจบแม่น้ำสะแกกรังที่อำเภอสว่างอารมณ์ มีความยาว ประมาณ 30 กิโลเมตร

ลำห้วยทับเสลา เกิดจากเทือกเขาในเขตอำเภอบ้านไร่ ทางทิศตะวันตกของจังหวัดอุทัยธานีไหลผ่านอำเภอลานสักลงมาถึงบ้านทับเสลา อำเภอนองจางและแยกเป็นสองสาย สายหนึ่งไหลผ่านอำเภอกัททันไปบรรจบแม่น้ำสะแกกรังที่บ้านโคกหม้อ อำเภอกัททันส่วนอีกสายหนึ่งไหลผ่าน อำเภอนองจาง อำเภอนองขาหย่างไปบรรจบแม่น้ำสะแกกรังที่บ้านปากกะบาด อำเภอมือง จังหวัดอุทัยธานี มีความยาวประมาณ 140 กิโลเมตร

ห้วยขุนแก้ว เกิดจากเทือกเขาในเขตอำเภอบ้านไร่ ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ของจังหวัดอุทัยธานี ไหลผ่านหมู่บ้านในเขตอำเภอบ้านไร่ อำเภอนองจางและไปบรรจบแม่น้ำมะขามเฒ่า ที่อำเภอวัดสิงห์ มีความยาวประมาณ 60 กิโลเมตร

การปกครองและประชากร

จังหวัดอุทัยธานีเป็นจังหวัดที่อยู่ใต้สุดของจังหวัดในเขตภาคเหนืออยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ไปตามทางหลวงสายเอเชียประมาณ 230 กิโลเมตร มีประชากรอาศัยอยู่ทั้งหมดประมาณ 326,997 คน เป็นชาย 161,772 คน เป็นหญิง 165,225 คน ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมีร้อยละ 6.01 ของประชากรทั้งหมด และที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลมีประมาณร้อยละ 93.99 ความหนาแน่นของประชากรโดยเฉลี่ยทั้งจังหวัด 48.25 คนต่อตารางกิโลเมตร จังหวัดอุทัยธานีแบ่งการปกครองส่วนภูมิภาคเป็น 566 หมู่บ้าน 69 ตำบล 8 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมือง อำเภอหนองขาหย่าง อำเภอหนองจาง อำเภอกัททัน อำเภอสว่างอารมณ์ อำเภอบ้านไร่ อำเภอลานสัก และอำเภอห้วยคต การปกครองท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลเมือง 1 แห่ง และสุขาภิบาล 9 แห่ง

อาชีพหลัก ของชาวจังหวัดอุทัยธานี คือ การเกษตร / ค้าขาย

การคมนาคมขนส่ง

จังหวัดอุทัยธานีมีการคมนาคมติดต่อระหว่างอำเภอและจังหวัดต่าง ๆ ได้ 2 ทาง คือ ทางรถยนต์และทางน้ำ การคมนาคมทางน้ำไม่เป็นที่นิยม แต่มีลำน้ำที่สามารถใช้สัญจรติดต่อจังหวัดต่าง ๆ ได้ คือ ลำน้ำสะแกกรังไหลผ่านตัวจังหวัดไปบรรจบแม่น้ำเจ้าพระยาที่ อำเภอ มโนรมย์ จังหวัดชัยนาท

การขนส่ง มีการขนส่งทางรถยนต์ทั้งของบริษัทเอกชน และ ร.ส.พ. ให้บริการขนส่งสินค้าระหว่างจังหวัดอุทัยธานีกับจังหวัดต่าง ๆ ส่วนบริษัทขนส่งจำกัด และรถร่วม (เอกชน) บ.ข.ส. ให้บริการโดยสารระหว่างอุทัยธานีกับอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัด และติดต่อกับจังหวัดอื่น ๆ

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3

เรื่อง โบราณสถาน โบราณวัตถุ และมรดกทางวัฒนธรรมเมืองอุท

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

จำนวน 4 ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ

โบราณสถาน โบราณวัตถุ และมรดกทางวัฒนธรรมที่พบในท้องถิ่น ทำให้ได้ข้อมูลที่แสดงถึงพัฒนาการของมนุษยชาติในดินแดนไทย

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

สามารถยกตัวอย่างโบราณสถาน โบราณวัตถุ และมรดกทางวัฒนธรรม ที่พบและแสดงพัฒนาการของมนุษยชาติในดินแดนเมืองอุทได้

3. เนื้อหา

1. หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่แสดงการตั้งหลักแหล่งของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ และยุคประวัติศาสตร์เมืองอุท โดยเฉพาะที่สามารถก่อตั้งเป็นอาณาจักรโบราณได้โดยสังเขป
2. หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่พบในท้องถิ่นที่แสดงพัฒนาการของมนุษยชาติในดินแดนเมืองอุทโดยสังเขป
3. มรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดไว้ให้ชนรุ่นหลังได้เรียนรู้

4. กิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้

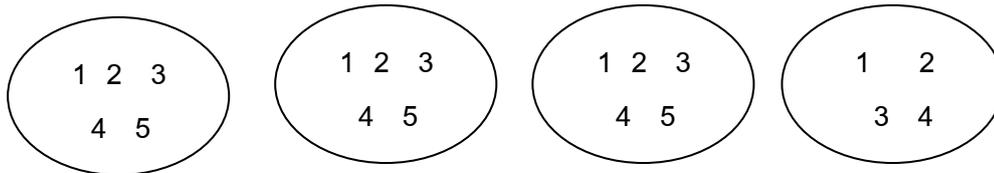
4.1 ขั้นนำ

- 1) ครูและนักเรียนร่วมกันร้องเพลง เพลงอุทัยธานี ศรีเมือง

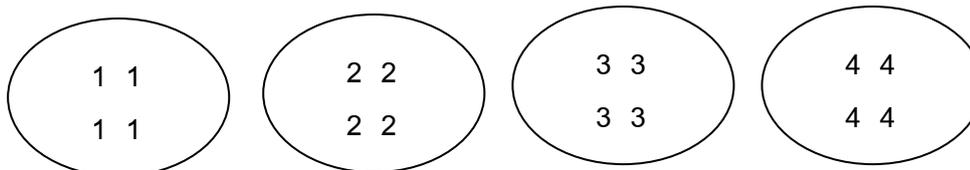
4.2 ขั้นเรียนรู้/กิจกรรม

ชั่วโมงที่ 1-2

1. ครูแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน 3 กลุ่ม และ 4 คน 1 กลุ่ม ในกลุ่มให้ละกันตามความสามารถ เพื่อร่วมกันศึกษาความรู้ โดยให้สมาชิกกลุ่มกำหนดหมายเลขของตนเอง เรียกว่า กลุ่มบ้าน

2. นักเรียนหมายเลขเดียวกัน ไปเข้ากลุ่มเดียวกัน จะมีทั้งหมด 4 กลุ่ม กลุ่มละ 4 คน เป็นกลุ่มใหม่ เรียกว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ให้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญแต่ละกลุ่มศึกษาความรู้ ดังนี้

- กลุ่มผู้เชี่ยวชาญหมายเลข 1 ศึกษาเรื่อง แหล่งโบราณคดี
- กลุ่มผู้เชี่ยวชาญหมายเลข 2 ศึกษาเรื่อง โบราณสถานสมัยประวัติศาสตร์
- กลุ่มผู้เชี่ยวชาญหมายเลข 3 ศึกษาเรื่อง ย่านประวัติศาสตร์ และแหล่งอุตสาหกรรม สิ่งสำคัญหมู่บ้านคูเมือง
- กลุ่มผู้เชี่ยวชาญหมายเลข 4 ศึกษาเรื่อง ศิลปหัตถกรรมและงานช่างท้องถิ่น ภาษาและวรรณกรรม

3. ครูแจกใบความรู้ เรื่อง โบราณสถาน โบราณวัตถุ และมรดกทางวัฒนธรรมเมืองอุทัยให้นักเรียนทุกคน

4. ครูเน้นย้ำให้นักเรียนแต่ละกลุ่มไปศึกษาความรู้ที่ได้รับมอบหมายและสรุปสาระสำคัญจนเชี่ยวชาญทุกคน โดยครูเข้าร่วมสังเกตการศึกษาของกลุ่มย่อยทุกกลุ่ม แล้วให้คำแนะนำเพิ่มเติม

5. ครูตรวจสอบความรู้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละกลุ่มว่ามีความรู้และความสามารถที่จะไปถ่ายทอดความรู้แก่เพื่อนในกลุ่มบ้านได้หรือไม่ ด้วยการตั้งคำถาม แล้วสุ่มเรียกให้นักเรียนตอบ

6. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญแต่ละหมายเลขกลับเข้าสู่กลุ่มบ้าน เพื่อให้ความรู้แก่สมาชิกในกลุ่มบ้าน เรียงตาม ลำดับหมายเลข 1-4 จนครบ และตรวจสอบความถูกต้องร่วมกัน

ชั่วโมงที่ 3

7. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาพูดสรุป 4 เรื่อง ได้แก่ 1) แหล่งโบราณคดี 2) โบราณสถานสมัยประวัติศาสตร์ 3) ย่านประวัติศาสตร์ 4) แหล่งอุตสาหกรรม 5) สิ่งสำคัญหมู่บ้านคูเมือง 6) ศิลปหัตถกรรมและงานช่างท้องถิ่น 7) ภาษาและวรรณกรรม ที่หน้าชั้นเรียน

8. ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 7 คน แล้วให้ทำใบงานที่ 1 เรื่อง โบราณสถาน โบราณวัตถุและมรดกทางวัฒนธรรมเมืองอุทัย

9. ครูสุ่มเรียกนักเรียนออกมานำเสนอข้อมูลที่ได้จากการทำใบงานที่หน้าชั้นเรียน

4.3 ชั้นสรุป

ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปใบงาน เรื่อง โบราณสถาน โบราณวัตถุ และมรดกทางวัฒนธรรมเมืองอุไทย

5. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

5.1 ใบความรู้ เรื่อง โบราณสถาน โบราณวัตถุ และมรดกทางวัฒนธรรมเมืองอุไทย

5.2 ใบงานที่ 1 เรื่อง โบราณสถาน โบราณวัตถุ และมรดกทางวัฒนธรรมเมืองอุไทย

6. การวัดและประเมินผล

6.1 วิธีการวัดและประเมินผล

1.1 สังเกตความสนใจ ความตั้งใจในการตอบคำถามและการทำกิจกรรม

1.2 ตรวจใบงาน

1.3 ประเมินผลงานกลุ่ม

1.4 สังเกตพฤติกรรมการทำกิจกรรมกลุ่ม

6.2 เครื่องมือวัดและประเมินผล

2.1 แบบบันทึกพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน

2.2 ใบงาน

2.3 แบบประเมินผลงานกลุ่ม

2.4 แบบประเมินพฤติกรรมการทำกิจกรรมกลุ่ม

6.3 เกณฑ์การประเมิน

ถือเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป

ใบความรู้ที่ 3

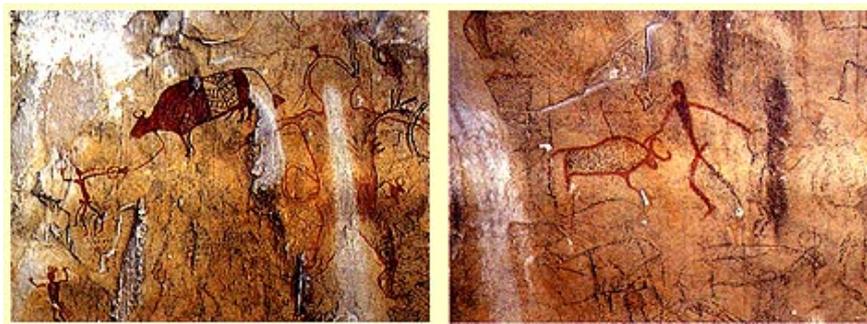
โบราณสถาน โบราณวัตถุ และมรดกทางวัฒนธรรมเมืองอุไทย

ในเขตจังหวัดอุทัยธานี เคยเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ มาจนถึงปัจจุบัน ได้พบโบราณวัตถุที่เป็นสิ่งของเครื่องใช้ประเภทต่าง ๆ ของมนุษย์ทุกยุคทุกสมัย โบราณวัตถุที่พบทำจากอิฐ หิน ดินเผา โลหะ ฯลฯ ได้แก่ เครื่องมือหินต่าง ๆ เครื่องประดับ เครื่องปั้นดินเผา อาวุธที่ทำจากโลหะ เป็นต้น

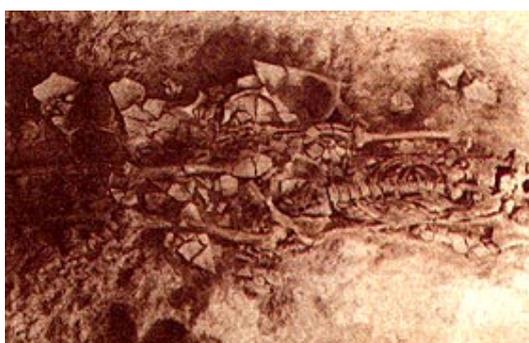
สำหรับโบราณสถานมีทั้งสมัยก่อนประวัติศาสตร์ สมัยประวัติศาสตร์ และสมัยหลังประวัติศาสตร์ พอประมวลได้ดังนี้

แหล่งโบราณคดี มีอยู่สองแหล่งด้วยกันคือ

1. แหล่งโบราณคดีราปลาไร่หรือเขาปลาไร่ อยู่ที่บ้านชายเขา ตำบลป่าอ้อ อำเภอลานสัก เป็นแหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ มีอายุอยู่ประมาณ 5,000 - 3,000 ปีมาแล้ว ภาพเขียนสีที่เพิงผาภูปลาไร่ แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในชุมชนบริเวณนี้ว่าเป็นชุมชนสังคมเกษตรกรรม ที่มีแบบแผนและพิธีกรรม ภาพที่พบได้แก่ภาพสัตว์เลี้ยง ภาพคนจูงวัว และภาพขบวนแห่ เป็นต้น

2. แหล่งโบราณคดีบ้านลาดหลุมแก้ว อยู่ที่บ้านลาดหลุมแก้ว อำเภอหนองขาหย่าง มีลักษณะเป็นเนินรูปยาว ตามแนวทิศตะวันออกเฉียงเหนือ - ทิศตะวันตกเฉียงใต้ มีแนวลำห้วยหลุมแก้วเป็นขอบเขตด้านเหนือ

จากการขุดค้นทางโบราณคดีพบว่า แหล่งโบราณคดีแหล่งนี้มีมนุษย์อาศัยอย่างน้อยสองสมัยคือ

สมัยก่อนประวัติศาสตร์ พบภาชนะดินเผาแบบต่าง ๆ เช่นลายเชือกทาบ ขัดมัน บันดินมาต่อเติม เครื่องประดับ ลูกปัดแก้ว และลูกปัดหินสีต่าง ๆ เครื่องมือเหล็ก ขวานหินขัด ขวดดินเผา โครงกระดูก มนุษย์จำนวนมาก เครื่องมือจากกระดูกสัตว์ ลูกกระสุนดินเผา รูปปั้นตุ๊กตา ดินเผา กำไลข้อมือ กำไลข้อมือ ทำแหวน ลูกกระพรวนสำริด และตะกรั่มจากการถลุงโลหะ

สมัยประวัติศาสตร์ พบภาชนะดินเผาลายกดประทับ เครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์หมิง และสมัยราชวงศ์ชิง

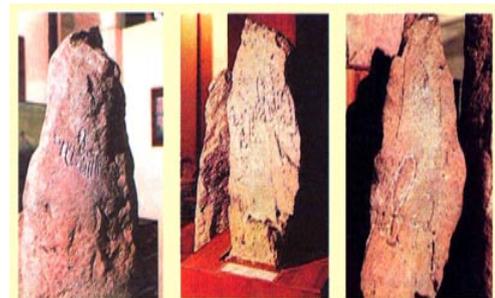
โบราณสถานสมัยประวัติศาสตร์ พบเมืองโบราณอยู่หลายเมืองด้วยกันคือ

1. **เมืองโบราณกาจุง** อยู่ในตำบลวังหิน อำเภอบ้านไร่ พื้นที่เป็นที่ราบ ตัวเมืองเป็นรูปวงรี เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 800 เมตร คูเมืองชั้นเดียว กว้างประมาณ 20 เมตร ลึกประมาณ 3 เมตร คันดินกว้างประมาณ 6 เมตร สูงจากระดับพื้นดินภายในเมืองประมาณ 1 เมตร

หลักฐานทางโบราณคดีที่พบ ได้แก่ รั้วหิน สระน้ำโบราณ พระพุทธรูป เทวรูป ขวานหิน เครื่องประดับ เรือขุดโบราณทำจากไม้ทั้งต้น เศษภาชนะดินเผา และซากเจดีย์ อยู่ทางทิศใต้ของตัวเมืองห่างออกไปประมาณ 3 กิโลเมตร เป็นเจดีย์ก่อด้วยอิฐขนาดใหญ่

2. **เมืองโบราณบึงคอกช้าง** อยู่ในตำบลไผ่เขียว อำเภอสว่างอารมณ์ ตัวเมืองโบราณตั้งอยู่ในป่า คูเมืองกว้างประมาณ 20 เมตร เนินดินสูงประมาณ 7 เมตร มีกำแพงดินล้อมรอบประตูเข้าเมืองทั้งสี่ทิศ ริมประตูเมืองมีสระน้ำ เจาะด้านทิศตะวันออกมีคูน้ำอีกชั้นหนึ่ง สันนิษฐานว่าขุดเพื่อเชื่อมโยงกับลำห้วยทางด้านตะวันออก เพื่อให้ให้น้ำเข้าไปหล่อเลี้ยงในคูเมืองและกักเก็บน้ำไว้ใช้

หลักฐานทางโบราณคดีที่พบได้แก่ อิฐขนาดใหญ่ขนาด 18 x 41 x 9 เซนติเมตร เครื่องปั้นดินเผา ประเภทหม้อ ไหสีดาและสีน้ำตาล ทั้งหนาและบาง เครื่องมือโลหะประเภทใบมีด ใบหอก ทำด้วย เหล็ก เครื่องประดับ ลูกปัดสีต่าง ๆ ห่วงติบูก และศิลาจารึกเป็นภาษาปัลลวะสมัยทวารวดี

3. เมืองโบราณบ้านคูเมือง อยู่ในตำบลดงขวาง อำเภอหนองขาหย่าง ลักษณะตัวเมืองเป็นรูปวงกลม เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 800 เมตร มีคูน้ำคันดินสองชั้น คันดินครึ่งวงกลม กว้างประมาณ 20 เมตร ขอบคันดินลาดเอียงเป็นท้องกะทะ คูน้ำตื้นเขิน

หลักฐานทางโบราณคดีที่พบได้แก่ ระฆังหิน จำนวนหลายใบ หินบดยา พระพิมพ์ดินเผา พระพิมพ์เนื้อสำริด แจกกันดินเผา ขวานหินขัด เศษเครื่องปั้นดินเผา ตุ๊กตาดินเผา รูป กวางหมอบเหลียวหลัง และซากเจดีย์

4. เมืองโบราณบ้านด้าย อยู่ในตำบลทุ่งใหญ่ อำเภอเมือง ฯ ลักษณะตัวเมืองเป็นรูปวงรี มีแม่น้ำล้อม กว้างประมาณ 20 เมตร ยาวประมาณ 2 กิโลเมตร พื้นที่ภายในคูเมืองประมาณ 80 ไร่ มีคูน้ำคันดินเป็นขอบเขตเมืองโดยรอบ มีสระน้ำโบราณพื้นที่ประมาณ 100 ตารางวา อยู่ในสภาพใช้งานได้

ย่านประวัติศาสตร์ มีอยู่แห่งเดียวคือชุมชนชาวจีนบ้านสะแกกรัง

ชุมชนชาวจีนบ้านสะแกกรัง ชาวจีนที่อพยพมาใช้บ้านสะแกกรังเป็นบ้านทำสำหรับติดต่อทางน้ำกับเมืองอื่น ๆ เช่น เมืองนครสวรรค์ และเมืองชัยนาท บ้านสะแกกรังเป็นชุมชนสำคัญตั้งแต่สมัยอยุธยา จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้มีการอพยพถ่ายเท ประชาชนชาวแม่กลอง หนองหลวง (หมู่บ้านเก่าในเขตอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก) ไปตั้งหลักแหล่งใหม่ที่บ้านแม่กลอง และบ้านอัมพวา เมืองสมุทรสงคราม

สมัยต้นรัตนโกสินทร์ ชาวจีนได้พากันอพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่ทั่วไปในเขตเมืองชัยนาท เมืองนครสวรรค์ และบ้านสะแกกรัง ทำการเพาะปลูกและแลกเปลี่ยนสินค้า

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการปรับปรุงการดูแลชาวจีน โดยให้มีการแต่งตั้งนายอำเภอจีน และจางวาง อำเภอจีน ขึ้นมาดูแลชาวจีนที่อาศัยอยู่ตามเมืองต่าง ๆ แทนที่จะตั้งตำแหน่งนายอำเภอจีน ให้เป็นขุนนางอยู่ในพระนครอย่างสมัยอยุธยา

หน้าที่นายอำเภอจีนและจางวางจีน ทางราชการแต่งตั้งขึ้น เพื่อช่วยเจ้าเมืองควบคุมดูแลชาวจีน เดิมชาวจีนที่บ้านสะแกกรัง ขึ้นอยู่กับนายอำเภอจีนเมืองชัยนาท

บ้านสะแกกรัง ถูกตัดเป็นเขตเมืองอุทัยธานี เมื่อปี พ.ศ.2391 และถูกยกขึ้นเป็นตัวเมืองอุทัยธานีแทนเมืองอุทัยธานีเก่า และด้วยเหตุที่มีชาวจีนอพยพเข้ามาอยู่มาก จึงมีการแต่งตั้งปลัดจีนขึ้นมาอีกตำแหน่งหนึ่ง เพื่อเป็นกลไกควบคุมชาวจีนที่อยู่ตามหัวเมืองต่าง ๆ ที่มีนายอำเภอจีนหลายคน โดยให้มีปลัดจีนเพื่อเป็นหัวหน้าพวกนายอำเภอจีน โดยปลัดจีนจะอยู่ภายใต้การบังคับ

ปัญญาของเจ้าเมือง ปลัดจีนมักได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ชั้นหลวง ศักดินา 600 - 800 ไร่ บางเมืองมีปลัดจีนชั้นพระศักดินา 600 - 1,000 ไร่ ตำแหน่งปลัดจีนและนายอำเภอจีนนี้เรียกรวมกันว่า กรมการจีน

แหล่งอุตสาหกรรม มีอยู่แห่งหนึ่งคือ บ้านท่าซุง

บ้านท่าซุง ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ชาวจีนได้อพยพเข้ามาเป็นแรงงานโรงงานถลุงเหล็กที่บ้านท่าซุง และเมืองสรรคบุรี สังฆราชบาลเลกัวได้เล่าเรื่องชาวจีนที่บ้านท่าซุง มีความว่า บ้านท่าซุงเป็นเมืองคนจีนล้วน พวกจีนได้ตั้งโรงต้มกลั่นสุราขึ้นมาอีกแห่งหนึ่งกับมีเตาหล่อราว 12 เตา สำหรับหล่อเหล็กซึ่งมีอยู่เป็นอันมากในแถบนั้น เหล็กหล่อที่ได้จากเตาเหล่านี้ไม่เพียงแต่พอใช้ในราชอาณาจักรเท่านั้น ยังเหลือเป็นสินค้าออกสำคัญอีกด้วย

ในปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เหล็กเป็นสินค้าออกที่มีมูลค่าอยู่ในอันดับ 9 ทำรายได้ให้ประเทศสยามประมาณ 10,000 บาทต่อปี ส่วนใหญ่ส่งไปจำหน่ายบริเวณหมู่เกาะมลายู กัมพูชา และญวน การผลิตอาศัยแรงงานชาวจีนเป็นหลัก ราคาสินค้าอยู่ในเกณฑ์ย่อมเยา ราคาเหล็กต่อหาบประมาณไม่เกิน 4 รูปี โรงงานถลุงเหล็กของจีนทำงานกันทั้งกลางวันกลางคืน มีคนงานตั้งแต่ 500 - 600 คน

สิ่งสำคัญคู่บ้านคู่เมือง

1. **รูปปั้น อนุสาวรีย์** ได้แก่ อนุสาวรีย์สมเด็จพระปฐมบรมมหาชนก ประดิษฐานอยู่ในพลับพลาจตุรมุขยอดเขาสะแกกรัง เป็นรูปเหมือนขนาดเท่าครึ่งของพระองค์จริง หล่อด้วยทองเหลือง ฉลองพระองค์ในชุดมหาเสนาบดีเต็มยศ พระหัตถ์ซ้ายถือพระแสงดาบข้างพระองค์ ด้านขวามีพระมาลาเส้าสูง ปีกกว้าง วางอยู่บนพาน ประทับนั่งบนพระแท่นสี่เหลี่ยม

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (วาสน์ วาสโน) เสด็จเป็นประธานในพิธีประดิษฐาน และสมโภชพระบรมรูป เมื่อปี พ.ศ.2522 สิ่งสำคัญคู่บ้านคู่เมือง

2. **ถนนปบนยอดเขาสะแกกรัง** ชาวเมืองอุทัยธานีสมัยโบราณมีความเชื่อว่า เขาสะแกกรังมีลักษณะเหมือนมังกรนอนหมอบเฝ้าเมืองอุทัยธานีอยู่ เมื่อมังกรพิโรธจะพ่นไฟเผาบ้านเมือง การสร้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์บนเขาตรงหัวมังกรนั้น เพื่อเป็นการสะกดมิให้มังกรลุกขึ้นมา

พ่นไฟได้ จึงได้สร้างมณฑปขึ้นบนยอดเขาแห่งนั้น ประดิษฐานสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางพระพุทธศาสนาที่ชาวอุทัยธานีเคารพบูชา

3. **ศาลหลักเมือง** ที่ตั้งตัวจังหวัดอุทัยธานีในปัจจุบัน เดิมไม่มีหลักเมือง ต่อมาจึงได้มีการสร้างศาลหลักเมือง ขึ้นที่หน้าศาลากลางจังหวัด หลักเมืองเก่าแก่อยู่ที่อำเภอหนองฉาง

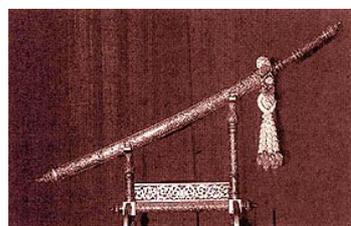

4. พระพุทธรูปมณฑลศักดิ์สิทธิ์ มีประวัติว่า พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้โปรดเกล้าฯ ให้นำพระพุทธรูปขนาดย่อมและซำรูด ซึ่งรวมพระพุทธรูปมณฑลศักดิ์สิทธิ์ด้วยไปไว้ตามหัวเมืองต่าง ๆ พระพุทธรูปมณฑลศักดิ์สิทธิ์ได้ถูกอัญเชิญไปประดิษฐานไว้ที่วิหารวัดขวิด เป็นพระพุทธรูปเนื้อสำริด ปางมารวิชัย สมัยสุโขทัย หน้าตักกว้าง 3 ศอก

ต่อมาเมื่อย้ายวัดขวิดไปรวมกับวัดทุ่งแก้ว จึงได้อัญเชิญพระพุทธรูปองค์นี้ ไปประดิษฐานที่วัดสังกัสรัตนคีรี และได้บรรจุพระบรมสารีริกธาตุไว้เบื้องพระเศียร พร้อมกับถวายพระนามว่า พระพุทธรูปมณฑลศักดิ์สิทธิ์ มีการจัดงานสมโภชเป็นประจำทุกปี

5. พระแสงราชศัสตรา จังหวัดอุทัยธานีได้รับพระราชทานพระแสงราชศัสตรา เมื่อปี พ.ศ.2444 ลักษณะพระแสงราชศัสตราเป็นดาบแบบไทย ด้ามทำด้วยทอง ยาว 108 เซนติเมตร ด้ามยาว 33 เซนติเมตร ฝักยาว 75 เซนติเมตร ใบพระแสงยาว 67 เซนติเมตร กว้าง 4 เซนติเมตร ใบพระแสงด้านซ้ายจารึกว่า พระแสงสำหรับเมืองอุทัยธานี

ศิลปหัตถกรรมและงานช่างท้องถิ่น

1. ประติมากรรม งานประติมากรรมชิ้นสำคัญของชาวอุทัยธานี ส่วนใหญ่เป็นงานประติมากรรมประเภทปูนปั้น ช่างปั้นส่วนใหญ่เป็นช่างพื้นบ้าน ที่ทำงานตามแบบอย่างที่เคยพบเห็น แล้วฝึกหัดจนเกิดความชำนาญ ผลงานที่ปรากฏคือการปั้นหน้าบันพระอุโบสถ และซุ้มฟ้า ได้แก่ หน้าบันอุโบสถและซุ้มหน้าต่างวัดอมฤตวารี เป็นต้น

นอกจากประติมากรรมประเภทงานปูนปั้นแล้ว ยังมีงานประติมากรรมประเภทงานแกะสลักอีกด้วย ดังปรากฏฝีมืองานแกะสลักที่ประณีตงดงามจากส่วนประกอบสถาปัตยกรรมต่าง ๆ ของวัดสังกัสรัตนคีรี

2. จิตรกรรม ส่วนใหญ่เป็นงานจิตรกรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมักเขียนเป็นภาพเกี่ยวกับพุทธประวัติ เขียนบนผนังอุโบสถและวิหารของวัดต่าง ๆ เช่น

2.1 วัดอุโบสถาราม ภายในวิหารมีภาพจิตรกรรมฝาผนังทั้งสี่ด้าน เป็นเรื่องพุทธประวัติ เรื่อง

พระมาลัย พระอสีติมหาสาวก และเรื่องพระอสุภกรรมฐาน 10 ส่วนภายในพระอุโบสถ มีภาพจิตรกรรมฝาผนังทั้งสี่ด้านเช่นกัน เป็นเรื่องพุทธประวัติยาวติดต่อกัน โดยดำเนินเรื่องตามที่ปรากฏในปฐมโพธิกถา

2.2 วัดอมฤตวารี ภาพจิตรกรรมสันนิษฐานว่า เป็นฝีมือช่างเขียนพื้นบ้าน ประมาณในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สีพื้นฉากหลังเป็นสีอ่อน การจัดองค์ประกอบค่อนข้างเป็นระเบียบเขียนเป็นเรื่องพระพุทธรูปประวัติตอนมารผจญ และตอนเสด็จลงมาจกดาวดึงส์ สถาปัตยกรรม งานก่อสร้างอยู่ในรูปของงานที่ถวายเป็นพุทธบูชา เช่น อุโบสถ วิหาร ศาลาการเปรียญ มณฑป ปรารค์ เจดีย์ หอไตร ฯลฯ งานฝีมือที่เป็นศิลปกรรมภายนอกมีตั้งแต่ส่วนประกอบหลังคา ได้แก่ บันลม ซ้อฟ้า ไบระกา หางหงส์ หน้าบัน คันทวย ผนัง เชียงชาย เสา ประตู หน้าต่าง

3. สถาปัตยกรรม งานก่อสร้างอยู่ในรูปของงานที่ถวายเป็นพุทธบูชา เช่น อุโบสถ วิหาร ศาลาการเปรียญ มณฑป ปรารค์ เจดีย์ หอไตร ฯลฯ งานฝีมือที่เป็นศิลปกรรมภายนอกมีตั้งแต่ส่วนประกอบหลังคา ได้แก่ บันลม ซ้อฟ้า ไบระกา หางหงส์ หน้าบัน คันทวย ผนัง เชียงชาย เสา ประตู หน้าต่าง

สถาปัตยกรรมอันเป็นมรดกทางศิลปกรรม มีอยู่หลายแห่งที่สำคัญได้แก่ อุโบสถไม้ วัดวังสาริกา ที่อำเภอทัพทัน วัดถ้ำเขาวง อำเภอบ้านไร่ อุโบสถ และมณฑปวัดอุโบสถาราม และวิหารวัดพิชัยบูรณ์ราม อำเภอเมือง ฯ เป็นต้น

4. งานทอผ้า ชาวอุทัยธานีทอผ้าเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน เช่นผ้าขาวม้า ผ้าซิ่น ดินซิ่น เสื้อผ้าเช็ดหน้า หมอนชนิดต่าง ๆ ผ้าห่ม ผ้า màn ผ้าหน้ามุ้ง ผ้าโสร่ง ผ้าสไบ ฯลฯ ส่วนใหญ่จะทอด้วยมือโดยใช้ฝ้ายแท้แล้วย้อมสีโดยใช้วัตถุดิบ ที่มีตามธรรมชาติในท้องถิ่น เช่น ใช้เปลือกไม้ ผล และใบ มาทำเป็นสีย้อม

เช่น เปลือกต้นมหาภาพให้สีคราม ใบต้นครามให้สีคราม ผางให้สีแดง ใบถั่วแปบให้สีเขียว ลูกมะเกลือให้สีดำ แงงขมิ้นให้สีเหลือง เป็นต้น หรือใช้สารเคมีที่หาได้ตามละแวกบ้านเช่น กรดได้จากมะขามเปียกหรือมะกรูด ต่างได้จากขี้เถ้า น้ำปูนแดง น้ำปูนขาว

เมื่อนำฝ้ายมาย้อมสีแล้วก็นำมาทอด้วยกี่ธรรมดา ทำเป็นลวดลายต่าง ๆ เช่น ลายจก ลายบัวคว่ำบัวหงาย ลายทอ ลายรูปสัตว์ ได้แก่ หงส์ ครุฑ นาค ช้าง ม้า ลายพรรณพฤกษา เครื่องช้อน เครื่องเถา กนก ก้านแย่ง

งานทอผ้าดังกล่าวปัจจุบันยังมีทำอยู่ที่บ้านกะเหรี่ยงเจ้าวัด บ้านกะเหรี่ยงแม่ดี บ้านทัพคล้าย บ้านทัพหมัน อำเภอบ้านไร่ และบ้านโคกหม้อ อำเภอกันทรวิชัย

4.1 ลายผ้าที่เป็นลายหลัก ได้แก่ ลายขอซ้อนดอกกาบ ลายกาบสาม ลายขอกำนั้น ลายเอี้ยวลัดซ้อนตัวนก ลายดอกกร่าง ลายตาเหลว ลายตาตหัวโล้น ลายดอกขอซ้อนขอระฆัง

4.2 ลายผ้าที่เป็นลายประกอบ ได้แก่ ลายสร้อยสา ลายดอกเจียว ลายช่องสามคิ้ว ลายตัวนก ลายตัวหงส์ ลายบัวเครือ ลายเอี้ยวสี่ และลายอ้อแอ้

การนุ่งซิ่น จะแตกต่างกันตามโอกาสและวัย ผู้มีอายุเมื่ออยู่กับบ้าน ทำงานบ้าน จะนุ่งซิ่นที่เรียกว่าซิ่นแล้ เมื่อออกงานสตรีวัยสาวจะนุ่งซิ่นตายาม เมื่อไปงานบุญงานพิธีจะนุ่งซิ่นตีนจก

ภาษาและวรรณกรรม

ภาษา ภาษาที่ใช้กันโดยทั่วไปคือภาษาไทยภาคกลาง แต่เนื่องจากในเขตจังหวัดอุทัยธานีมีคนหลายเชื้อชาติอยู่อาศัย เช่นไทย จีน มอญ กะเหรี่ยง จึงทำให้ภาษาที่ใช้แตกต่างกันไปบ้าง บางคำก็เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด

จารึก บริเวณเมืองโบราณบึงคอกช้าง ตำบลไผ่เขียว อำเภอสว่างอารมณ์ พบจารึกอักษรโบราณ ซึ่งเป็นหลักฐานแสดงว่า บริเวณนี้มีความเจริญมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 12 ศิลาจารึกที่พบมีสามหลัก ดังนี้

หลักที่ 1 จารึกด้วยอักษรปัลลวะ เป็นภาษาสันสกฤต มีอายุอยู่ประมาณพุทธศตวรรษที่ 12 เป็นศิลาจารึกชิ้นแรกที่ค้นพบ มีตัวอักษรหนึ่งบรรทัด แถว ยาวประมาณ 5 นิ้ว สูง 3 นิ้ว เพียงด้านเดียว บนศิลาแลง มีคำจารึกดังนี้ คำจารึก วรรณกรรมวาระ คำแปล สมัยที่ปรัชญาเป็นเลิศ

หลักที่ 2 จารึกด้วยอักษรปัลลวะ เป็นภาษามอญ มีอายุอยู่ประมาณ พุทธศตวรรษที่ 12 - 14 มีตัวอักษรหนึ่งบรรทัด แถวยาว 8 นิ้ว สูง 5 นิ้ว จารึกเพียงด้านเดียว บนแผ่นหินหน้าเรียบ มีคำจารึกดังนี้ คำจารึก บุญยสิทธเคลลา คำแปล บุญย่อมส่งเสริมนักรบ

หลักที่ 3 จารึกด้วยอักษรปัลลวะ เป็นภาษามอญ มีอายุอยู่ประมาณ พุทธศตวรรษที่ 12 - 14 มีอักษรหนึ่งบรรทัด แถวยาว 4 นิ้ว สูง 4 นิ้ว จารึกเพียงด้านเดียว บนแผ่นหินหน้าเรียบ มีคำจารึกดังนี้ คำจารึก ปัสสนาฯ คำแปล จงเลือกไปทางนี้

ที่มา : <http://heritage.mod.go.th/nation/oldcity/uthaithani4.htm>

ใบงานที่ 2

เรื่อง โบราณสถาน โบราณวัตถุ และมรดกทางวัฒนธรรม เมืองอุไทย

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. หลักฐานทางโบราณคดีใดที่บ่งบอกถึงการตั้งถิ่นฐานในยุคก่อนประวัติศาสตร์

.....

.....

.....

.....

2. เมืองโบราณกรุง พบหลักฐานทางโบราณคดีอะไรบ้าง และชิ้นใหญ่ที่สุดคือสิ่งใด

.....

.....

.....

3. ชาวเมืองอุไทยในสมัยประวัติศาสตร์มีอาชีพการเกษตร และอาชีพการค้าขาย สินค้าใดเป็นสินค้าที่ทำการค้าขายเป็นหลักของเมืองอุไทย

.....

.....

.....

4. หินบดยา พระพิมพ์ดินเผา พระพิมพ์เนื้อสำริด ถูกขุดพบ ณ ที่ใด

.....

.....

.....

5. ในอดีตชาวเมืองอุไทยในสมัยประวัติศาสตร์มีการจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติด้านใดที่เด่นชัดให้เหตุผล

.....

.....

.....

6. มังกรนอนหมอบเฝ้าเมืองอุทัยธานีอยู่ คือสิ่งใด และมีความเชื่อใดที่ทำให้ต้องสร้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์ขึ้น และสิ่งนั้นคืออะไร

.....

.....

.....

.....

เฉลยใบงานที่ 2

เรื่อง โบราณสถาน โบราณวัตถุ และมรดกทางวัฒนธรรม เมืองอุไทย

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. หลักฐานทางโบราณคดีใดที่บ่งบอกถึงการตั้งถิ่นฐานในยุคก่อนประวัติศาสตร์

ตอบ แหล่งโบราณคดีราบลำร้าหรือเขาลำร้า พบ ภาพเขียนสีที่เพิงผาภูปลำร้า และแหล่งโบราณคดีบ้านลาดหลุมแก้ว ขุดค้นพบ ภาชนะดินเผาแบบต่าง ๆ เช่นลายเชือกทาบ ขัดมัน ปั้นดินมาต่อเติม เครื่องประดับ ลูกปัดแก้ว และลูกปัดหินสีต่าง ๆ เครื่องมือเหล็ก ขวานหินขัด ขวดดินเผา โครงกระดูก มนุษย์จำนวนมาก เครื่องมือจากกระดูกสัตว์ ลูกกระสุนดินเผา รูปปั้นตุ๊กตาดินเผา กำไลข้อมือ กำไลข้อเท้า แหวน ลูกกระพรวนสำริด และตะกรั่มจากการถลุงโลหะ

2. เมืองโบราณกาจุง พบหลักฐานทางโบราณคดีอะไรบ้าง และพบวัตถุโบราณชิ้นใหญ่ที่สุดคือสิ่งใด

ตอบ พบ ระฆังหิน สระน้ำโบราณ พระพุทธรูป เทวรูป ขวานหิน เครื่องประดับ เรือขุดโบราณ ทำจากไม้ทั้งต้น เศษภาชนะดินเผา และซากเจดีย์ และพบวัตถุโบราณที่ใหญ่ที่สุดคือ ระฆังหิน

3. ชาวเมืองอุไทยในสมัยประวัติศาสตร์มีอาชีพการเกษตร และอาชีพการค้าขาย สินค้าใดเป็นสินค้าที่ทำการค้าขายเป็นหลักของเมืองอุไทย

ตอบ สินค้าที่ทำการค้าขาย คือ เหล็ก

4. หินบดยา พระพิมพ์ดินเผา พระพิมพ์เนื้อสำริด ถูกขุดพบ ณ ที่ใด

ตอบ เมืองโบราณบ้านคูเมือง อยู่ในตำบลดงขวาง อำเภอหนองขาหย่าง

5. ในอดีตชาวเมืองอุไทยในสมัยประวัติศาสตร์มีการจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติด้านใดที่เด่นชัดให้เหตุผล

ตอบ คูน้ำ คูเมือง และสระน้ำโบราณ เพราะสร้างสระน้ำเพื่อกักเก็บน้ำ ขุดคูน้ำเพื่อเชื่อมโยงกับลำห้วย เพื่อให้น้ำเข้าไปหล่อเลี้ยงในคูเมืองและกักเก็บน้ำไว้ใช้

6. มังกรนอนหมอบเฝ้าเมืองอุทัยธานีอยู่ คือสิ่งใด และมีความเชื่อใดที่ทำให้ต้องสร้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์ขึ้น และสิ่งนั้นคืออะไร

ตอบ มังกรนอนหมอบเฝ้าเมืองอุทัยธานีอยู่ คือ เขาสะแกกรัง และมีความเชื่อว่า เมื่อมังกรพิโรธจะพ่นไฟเผาบ้านเมือง จึงได้สร้างมณฑปประดิษฐานสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางพระพุทธศาสนาขึ้นบนยอดเขาสะแกกรัง ครอบตรงกับที่เรียกว่าหัวมังกร เพื่อเป็นการสะกดมิให้มังกรลุกขึ้นมาพ่นไฟได้ ซึ่งเป็นที่เคารพบูชาของชาวเมืองอุไทย

7. นักเรียนมีแนวทางอย่างไร ในการอนุรักษ์สืบสานโบราณสถาน โบราณวัตถุ และมรดกทางวัฒนธรรม เมืองอุไทย แนวตอบขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของครูผู้สอน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4

เรื่อง ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของเมืองอุไทย

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

จำนวน 3 ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ

ขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นเอกลักษณ์ การมีขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นของตนเองเป็นสิ่งที่น่าภูมิใจอย่างยิ่ง เพราะเป็นตัวเชื่อมความรู้สึกของชุมชนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งส่วนมากจะเป็นเรื่องที่แสดงอดีตและปัจจุบันของสังคม

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายเกี่ยวกับขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของเมืองอุไทยได้
2. อธิบายถึงความเป็นมาของขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของเมืองอุไทยได้

3. เนื้อหา

ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของเมืองอุไทย

4. กิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้

4.1 ขั้นนำ

- 1) ครูและนักเรียนร่วมกันร้องเพลง เพลงอุทัยธานี ศรีเมือง

4.2 ขั้นเรียนรู้/กิจกรรม

ชั่วโมงที่ 1-2

1. ครูอธิบายว่า ชุมชนไทยมีลักษณะร่วมที่ทำให้ชุมชนแต่ละภูมิภาคมีวัฒนธรรมเหมือนกัน ขณะเดียวกันแต่ละชุมชนก็มีลักษณะเฉพาะของตนที่ทำให้มีวัฒนธรรมต่างจากชุมชนอื่น
2. ครูนำภาพ การบูชาพระแม่โพสพ การทำขวัญข้าว การละเล่นเพลงเกี่ยวข้าว การเล่นเพลงเรือ การลอยกระทง มาให้นักเรียนดู แล้วอธิบายเชื่อมโยงว่า เนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมเกษตรเหมือนกัน จึงมีวิถีชีวิตและความเชื่อบางอย่างที่เหมือนกัน เชื่อในเรื่องเทวดา ผีนางไม้ มีประเพณีที่เกี่ยวข้องกับอาชีพเกษตรกรรมและความเชื่อ เช่น การทำขวัญข้าว ประเพณีลอยกระทง

3. ครูให้นักเรียนแต่ละคนศึกษาความรู้ เรื่อง ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะพื้นบ้าน และวัฒนธรรมของเมืองอุไทย จากใบความรู้ที่ 4 แล้วให้สรุปสาระสำคัญ จดลงในสมุด

4. ครูเล่าถึงขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะพื้นบ้าน และวัฒนธรรมของเมืองอุทัยให้นักเรียนฟัง

5. นักเรียนทำกิจกรรมสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมในชุมชนของตนเอง พร้อมหาภาพประกอบ แล้วบันทึกผล และเตรียมตัวนำเสนอหน้าชั้นเรียน

ชั่วโมงที่ 3

6. ครูให้นักเรียนแต่ละคนออกมานำเสนอกิจกรรมที่สืบค้นเรื่อง ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมในชุมชนของตนเอง

7. ครูนำผลงานที่ต่างกัน (วัฒนธรรมไม่ซ้ำกัน) มาเปรียบเทียบความแตกต่างให้นักเรียนดู พร้อมทั้งอธิบายถึงความแตกต่าง เพื่อให้นักเรียนมีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

8. ครูให้นักเรียนทำใบงานที่ 3 เรื่อง ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของเมืองอุทัย

4.3 ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนเฉลยใบงานที่ 3 ร่วมกัน และสรุปขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของเมืองอุทัย

5. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

5.1 ใบความรู้ เรื่อง ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของเมืองอุทัย

5.2 ใบงานที่ 3 เรื่อง ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของเมืองอุทัย

6. การวัดและประเมินผล

6.1 วิธีการวัดและประเมินผล

1.1 สังเกตความสนใจ ความตั้งใจในการตอบคำถามและการทำกิจกรรม

1.2 ตรวจใบงาน

6.2 เครื่องมือวัดและประเมินผล

2.1 แบบบันทึกพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน

2.2 ใบงาน

6.3 เกณฑ์การประเมิน

ถือเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป

ใบความรู้ที่ 4

เรื่อง ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะพื้นบ้าน และวัฒนธรรมของเมืองอุไทย

1. ประเพณีเกิด เมื่อทารกคลอดออกมาแล้วจะอาบน้ำทำความสะอาด ให้นอนบนเบาะแล้วยังมีกระดังกรอง ถ้าเป็นชายก็จัดสมุดดินสอไว้ข้างตัว ถ้าเป็นหญิงก็จัดเข็มด้ายไว้ หมอผู้ทำพิธีจะยกกระดังขึ้นร้อนและพูดว่า "สามวันลูกผี สี่วันลูกคน ลูกของใคร มารับเอาเนื้อ" แล้วก็ทิ้งกระดังลงกับพื้นเบาๆ พอให้ทารกรู้สึกตัวก็จะตกใจร้อง พ่อของทารกหรือญาติผู้ใหญ่ก็จะออกปากรับว่า "ลูกข้าเอง" ทำดังนี้สามครั้ง แล้วหมอผู้ทำพิธีก็จะส่งทารกให้ทั้งกระดัง

เพื่อเป็นการป้องกันเภทภัยต่าง ๆ กระดังที่ใส่ทารกจะต้องอยู่ภายใต้ดวงสายสิญจน์ ติดผ้ายันต์สี่ทิศ บางแห่งก็ใช้แห ทำเป็นกระโจมกางคลุมกระดัง

ส่วนแม่นั้นพอคลอดแล้วให้รับดื่มน้ำส้มมะขามเปียกกับเกลือ เพื่อให้ถ่าย ก่อนนอนไฟด้วยเตาเซียงกรานเป็นเวลาสามวัน ในระหว่างนั้นทางฝ่ายพ่อ และญาติจะช่วยกันทอดเตาไฟใหญ่เพื่อการอยู่ไฟ หากหมอเลือกวันดีให้ทำน้ำมนต์รัตนสาร ประพรมเตาไฟ เคี้ยวข้าวสารกับเกลือพันท้องพันหลังแม่ เรียกว่า ดับพิษไฟ จะต้องมีรูปเทียน ข้าวตอกดอกไม้ หมากพลู กุ้งปลา ปลาขี้ไส้ กระตังเล็ก ๆ วางไว้ทั้งสี่มุมเตา ก่อนที่จะขึ้นกระดานไฟจะต้องกราบไหว้เตาไฟ ระลึกถึงคุณพระเพลิง พระพาย แม่พระธรณี แม่พระคงคา และกนิยาแก่โลहितเข้าเย็น ใช้เวลาอยู่ไฟประมาณหนึ่งเดือน

ส่วนทารกให้นอนอยู่ในกระดังสามวัน จึงทำพิธีขึ้นอุ้ม คือนอนเปล มีบายศรีปากชามทำขวัญ พอครบเดือนก็จะทำพิธีโกนผมไฟ มีบายศรีผูกขวัญ ให้เงินทองสิ่งของทำขวัญให้ศีลให้พร

2. ประเพณีการบวช เป็นประเพณีการบำเพ็ญกุศลของคนไทยที่นับถือพระพุทธศาสนา ผู้ชายที่มีอายุครบยี่สิบปีขึ้นไปจึงบวชเป็นพระภิกษุได้ ถือเป็นประเพณีแห่งการดำเนินชีวิตเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ เพื่อการศึกษาอบรมให้รู้จักผิดชอบชั่วดี บำปบุญคุณโทษตามหลักพระพุทธศาสนา ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต นอกจากนั้นยังถือเป็นการตอบแทนบุญคุณบิดามารดาอีกด้วย

ก่อนบวชผู้ที่บวช หรือพ่อแม่จะต้องเข้าไปหาพระอุปัชฌาย์ เพื่อแสดงความจำนงว่าจะบวชรับข้อปฏิบัติต่าง ๆ ให้เข้าใจไว้ก่อน ก่อนบวชหนึ่งวันมักมีการทำขวัญ ผู้บวชต้องโกนผมโกนคิ้ว หนุ่มสาวหนุ่มสาว เตรียมพร้อมที่จะบวชที่เรียกว่า นาค หมอทำขวัญจะต้องประกอบพิธีตามตำราสวดคาถา ให้โอวาทสอนนาค ให้รำลึกถึงคุณบิดามารดา ให้อดทนขยันหมั่นเพียรในกิจพระ

ศาสนา ตลอดถึงอันตรายเบื้องต้นที่จะทำให้พระภิกษุถึงศีลวิบัติ จบแล้วก็เบิกบายศรี ญาติผู้ใหญ่ ร่วมเวียนเทียนสามรอบ หมอเจิมขวัญให้หน้าคเป็นเสร็จพิธีทำขวัญ

ก่อนนาคเข้าอุโบสถ จะต้องเดินประทักษิณอุโบสถสามรอบ เมื่อเข้าโบสถ์แล้วไปนั่งรอ พระอุปัชฌาย์ บิฑามารดาจะมอบผ้าไตรและเครื่องสักการะพระอุปัชฌาย์อาจารย์ให้แก่เจ้าหน้าที่ จากนั้นเป็นหน้าที่ของคณะสงฆ์ที่จะทำพิธีบรรพชาอุปสมบทให้ต่อไป

ผู้ที่บวชแล้วจะเป็นผู้สมบูรณ์เต็มตัว เมื่อสึกออกมาแล้วจะมีเหย้ามีเรือนก็เหมาะสม นับว่าเป็นผู้ใหญ่พอที่จะปกครองตัวเองได้

3. ประเพณีในเทศกาลตรุษสงกรานต์ ตรุษตรงกับวันแรมสิบห้าค่ำ เดือนสี่ ตามปฏิทินทางจันทรคติถือว่าเป็นวันสิ้นปี ส่วนสงกรานต์ตรงกับวันที่สิบสาม เมษายน ตามปฏิทินทางสุริยคติ ถือว่าดวงอาทิตย์โคจรเข้าสู่ราศีเมษ

ในเทศกาลนี้มีการทำบุญตักบาตรและการละเล่นต่าง ๆ เทศกาลตรุษเริ่มตั้งแต่วันแรมสิบสี่ค่ำ เป็นการรับวันตรุษ วันแรมสิบห้าค่ำเป็นวันตรุษ วันขึ้นหนึ่งค่ำ เดือนห้า เป็นวันส่งท้าย

การทำบุญในเวลาเช้าจัดอาหารไปถวายพระ อาหารที่ขาดไม่ได้คือ ขนมจีนน้ำพริก หรือน้ำยา เป็นของคาว ข้าวเหนียวแดง กะละแม เป็นของหวาน จัดให้มีการบังสกุลอัฐิญาติผู้ใหญ่ อุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตาย กลางวันไปเยี่ยมญาติผู้ใหญ่ ส่วนหนุ่มสาวก็จะมีการเล่นเช่น ทอดสะบ้า ระบาย รำวง ช้างชั้ย ไม้หึ่ง มอญซ่อนผ้า ฯลฯ

วันมหาสงกรานต์ตรงกับวันที่สิบสาม เมษายน วันที่สิบสี่ เป็นวันเนา วันที่สิบห้า เป็นวันเถลิงศกขึ้นจุลศักราชใหม่ มีการทำบุญให้เกิดสิริมงคล มีการทำบุญตักบาตรเหมือนวันตรุษ มีการก่อเจดีย์ทราย สรงน้ำพระ รดน้ำขอพรผู้ใหญ่ เล่นน้ำ ปล่อยนกปล่อยปลา

นอกจากนี้จะมีการแห่ธงสงกรานต์ โดยชาวบ้านจะเดินถือธง เดินขบวนไปตาม หมู่บ้าน มีขบวนกลองยาว นำหน้า การแห่ธงสงกรานต์เพื่อขอบริจาคเงินตามศรัทธา แล้วนำเงิน มาถวายวัดถือเป็นการทำบุญ

4. ประเพณีหาบสำรับคาวหวาน

ชาวอุทัยธานีมักจะมีสำรับกับข้าวประจำทุกบ้าน และยังมีใช้สำรับในการเลี้ยงอาหารต้อนรับแขก

หาบสำรับคาวหวานที่ชาวบ้าน จัดทำกันในวันสำคัญ ๆ ทางพระพุทธศาสนา หรือในเทศกาลต่าง ๆ เช่น วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันเทโวโรหณะ วันสลากภัต วันสงกรานต์ หรือในโอกาสที่มีแขกผู้ใหญ่มา เยือน แต่ละบ้านจะจัดสำรับคาวหวานใส่หาบ ไปทำบุญ หรือต้อนรับแขก

สำหรับ ประกอบด้วยถาดทรงกลมหรือสี่เหลี่ยม ทำจากไม้หรือโลหะใช้ใส่ถ้วยอาหาร ประมาณหกถ้วย อาหารในถ้วยจะเป็นอาหารที่ใช้บริโภคในชีวิตประจำวัน การนำอาหารใส่สำหรับก็เพื่อความสะดวกในการยกหรือนำไปที่ต่าง ๆ ซึ่งอาจใช้การยกไปหรือใส่หาบไป

- เครื่องหาบ ประกอบด้วยสาแหรกและไม้คาน ไม้คานทำจากไม้ไผ่สีสุกไผ่ป่า หรือไผ่เลี้ยง โดยจะเลือกไม้ไผ่ที่มีข้อประมาณแปดข้อ ถือเคล็ดในการนับข้อให้ครบแปดข้อตามความหมายแปดประการคือ คาน แคน ยาก แค้น มั่ง มี ศรี สุข ถ้าได้ไม้ไผ่ที่มีข้อแปดข้อครบแปดประการดังกล่าวมาทำไม้คาน จะทำให้ผู้ใช้ทำมาหากินได้ดี อยู่เย็นเป็นสุข ไม้คานอาจทำจากไม้โมกมันหรือไม้อื่นที่หาได้ในท้องถิ่นก็ได้ แต่ที่นิยมกันมากที่สุดคือ ไม้ไผ่ดังกล่าวแล้ว เมื่อเอามาผ่าซีก และเหลาให้เรียวยาว ช่วงกลางจะแบนใหญ่ ทำให้เวลาหาบจะไม่กดบ่ามาก ส่วนปลายเรียวยาว และมีข้อไม้ไผ่แต่งไว้ให้ดูเหมือนพองาม สำหรับแขวนหุสาแหรกไม่ให้หลุด ไปจากปลายคานทั้งสองข้าง เวลาหาบจะให้ด้านผิวไม้ไผ่อยู่ข้างล่าง ดังนั้นส่วนที่เป็นข้อไม้ไผ่ที่ปลายคานทั้งสองจะหงายขึ้นบนไว้ สำหรับกันไม่ให้หุสาแหรกหลุดไปจากปลายคาน ขณะหาบไม้คานจะอ่อนโค้งลงเล็กน้อย และเวลาเดินไม้คานจะเคลื่อนไหวขึ้นลงที่ปลายทั้งสองตามจังหวะการเดิน สำหรับสาแหรกนั้นทำจากหวายอย่างดีสานอย่างประณีตสวยงาม ส่วนมากจะใช้สาแหรกหมุม ส่วนบนของสาแหรกจะรวบเป็นหู สำหรับสอดใส่ไม้คาน ส่วนล่างของสาแหรกโดยทั่วไปมักใส่กระจาด ซึ่งสานด้วยไม้ไผ่อย่างประณีตสวยงาม และแข็งแรง ใช้ใส่ของที่ต้องการนำไปด้วยการหาบได้ปริมาณมาก

- ภาชนะสำหรับรองถ้วยชามใส่อาหาร คาวหวาน มีหลายอย่างด้วยกันคือ โตก เป็นถาดทรงสูง มีหลายขนาด ทำด้วยไม้หรือหวายมีเชิง และขอบส่วนบน มีลวดลายสวยงาม ถาดทองเหลือง มีรูปทรงกลมใต้ถาดจะมีปุ่มสำหรับรองถาดอยู่สี่ปุ่ม มีลวดลายโปร่ง ตรงกลางถาดจะมีลวดลาย

สวยงาม ถาดก็มีรูปทรงกลมทำด้วยอลูมิเนียมชุบโครเมียม พื้นถาดทำเป็นภาพดอกไม้ขนาดใหญ่สวยงาม มีขอบโปร่ง มีหูจับสองข้าง และมีปุ่มรองถาดสี่ปุ่ม ภาชนะใส่อาหารคาวหวาน เป็นเครื่องถ้วยธรรมดา แบบมีฝาปิด และเครื่องถ้วยเบญจรงค์แบบมีฝาปิด สำหรับถ้วยขนมหวานจะเป็นถ้วยแก้วรูปทรงต่าง ๆ มีฝาปิดเพื่อจะได้เห็นสีสันต่าง ๆ ของขนมหวานที่สวยงาม ชั้นหรือโถข้าว เป็นองค์ประกอบสำคัญของสำรับคาวหวานจะขาดเสียไม่ได้

5. ประเพณีจัดโต๊ะหมู่บูชาประดับงาช้าง

ในสมัยอยุธยา จังหวัดอุทัยธานีเป็นเมืองที่จะต้องจับช้างส่งไปกรุงศรีอยุธยาเป็นประจำ นอกจากนี้ยังเป็นเมืองทำไม้ ซึ่งจะต้องใช้ช้างช่วยในการชักลากซุง จึงมีช้างมากพอสมควร เมื่อช้างล้มก็เก็บงาเอาไว้ บ้านคหบดีส่วนใหญ่จึงมีงาช้างบ้านละหลาย ๆ คู่ เป็นมรดกตกทอดมาถึง

ลูกหลาน เจ้าของงานช่างจะเก็บรักษางานช่างโดยนำไปเก็บรักษาประดับคู่กับโต๊ะหมู่บูชาประจำบ้าน
เมื่อมีการแห่เจ้าประจำปีของศาลเจ้าต่าง ๆ ชาวบ้านในตลาดอุทัยธานีจะนำโต๊ะหมู่
บูชามาตั้งหน้าบ้าน และนางช่างมาประดับโต๊ะหมู่บูชาด้วย เพื่อแสดงฐานะของแต่ละบ้านว่าใครจะ
มีงาามกว่ากัน

ต่อมาเมื่อมีการแห่ขบวนรถพุทธประวัติในวันตักบาตรเทโว จังหวัดอุทัยธานีจึงเชิญ
ชวนบ้านต่าง ๆ ที่มีนางช่าง จัดโต๊ะหมู่บูชาประดับนางช่างออกมาประกวดเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์
งานตักบาตรเทโว และประกวดโต๊ะหมู่บูชาประดับนางช่าง ซึ่งหาดูได้ที่จังหวัดอุทัยธานีแห่งเดียว

6. ประเพณีตักบาตรเทโวโรหณะ

“เทโวโรหณะ วิถีแห่งศรัทธาต่อศรัทธา”

“ขึ้นแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ถึงกำหนดเวียนมาบรรจบ ณ วัดสังกัสรัตนคีรี ประเพณีตัก
บาตรเทโว พระสงฆ์หลายร้อยรูปเดินลงจากยอดเขา ผ่านบันได 449 ขั้นสู่เบื้องล่าง ที่ยังเนืองแน่น
ไปด้วยพุทธศาสนิกชนเรื่อหนึ่มน ที่ยังคงยึดมั่นในวิถีปฏิบัติดั้งเดิม อันสะท้อนภาพแรงศรัทธา
ที่สุกสว่าง ภายในจิตใจของทุกคน”

อุทัยธานี ชุมชนลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง เมืองเล็ก ๆ ที่อบอุ่น และมากด้วยไมตรีจิต
ที่พร้อมมอบให้แก่คนต่างถิ่น และรอให้เข้ามาสัมผัสวัฒนธรรม ประเพณีไทยที่ยังคงเอกลักษณ์ และ
ห่างไกลสิ่งเจือปนจากภายนอก บางคนมักจะละเลยผ่านไป แต่ลองหยุดแวะพัก ค่อย ๆ ปล่อยให้จิตใจให้
เดินช้าลง คุณจะหลงรักเมืองแห่งนี้ได้ไม่ยาก

ณ บริเวณศูนย์กลางของเมือง ยอดเขาสะแกกรังยังคงเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่มีความ
เชื่อมาแต่โบราณกาลว่าเป็นที่ตั้งของซากโบราณสถาน ซึ่งเมื่อปี พ.ศ. 2440 พระปลัดใจ เจ้าอาวาส
วัดทุ่งแก้ว และชาวอุทัยธานีได้ลงแรงช่วยกันสร้างมณฑปสิริมหายากูฎาการ พร้อมก่อสร้าง
วัดสังกัสรัตนคีรีมงคลประไพอุทัยเขตร์ขึ้น จนกลายเป็นศูนย์รวมศรัทธาของพุทธศาสนิกชน
ชาวอุทัยธานีและชาวไทยเรื่อยมา

จากนั้นในช่วงวันออกพรรษาของทุกปี ช่วงค่ำก่อนวันออกพรรษา ภาพการแสดง แสง สี เสียง จำลองเรื่องราวพุทธประวัติครั้งที่พระพุทธเจ้าเสด็จลงจากสวรรค์ เมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้าเสด็จลงจากเทวโลกจากการโปรดพระพุทธรูปมารดาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ และเป็นวันสิ้นสุดระยะเวลาจำพรรษาเป็นเวลา 3 เดือน หรือเรียกว่า “วันมหาปวารณา”

ประเพณีตักบาตรเทโวโรหณะ พระสงฆ์หลายร้อยรูปพร้อมเพรียงเดินลงจากยอดเขา สะแกกรัง 449 ชั้น เป็นสายยาวท่ามกลางฉากหลังคือบันไดที่อยู่ระหว่างกลางภูเขาตัดกับขอบฟ้า สีคราม ดูเสมือนหนึ่งพระสงฆ์กำลังลงมาจากยอดเขาดาวดึงส์ ผู้คนเบื้องล่างตระเตรียมข้าวสาร อาหารแห้งมารอใส่บาตรพระสงฆ์ จนเป็นภาพที่จดจำ ทั้งยังช่วยสร้างศรัทธาและสืบสานให้พระพุทธรูปศาสนาคงอยู่สืบไป

7. งานประจำปีวัดหนองขุนชาติ

อำเภอหนองฉาง จัดในวันขึ้น 12 ค่ำ-วันแรม 5 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี เดิมเป็นงานนมัสการพระพุทธรูปบาทจำลอง ต่อมาได้รับความนิยมมาก จึงจัดเป็นงานประจำปี

8. งานไหว้พระพุทธรูปมงคลศักดิ์สิทธิ์

วัดสังกัสรัตนคีรี เป็นวัดที่เก่าแก่ของจังหวัดอุทัยธานี ภายในวิหารประดิษฐานพระพุทธรูปมงคลศักดิ์สิทธิ์ เป็นพระคู่บ้านคู่เมืองของชาวอุทัยธานี

พระพุทธรูปมงคลศักดิ์สิทธิ์ วัดสังกัสรัตนคีรี อ.เมือง จ. อุทัยธานี เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย วัสดุสำริด ขนาดหน้าตักกว้าง 3 ศอก หรือ 150 เซนติเมตร

ศิลปะสมัยสุโขทัย ยุคเดียวกับพระพุทธรูปชินราช จังหวัดพิษณุโลก สันนิษฐานว่าสร้างในสมัยพ่อขุนรามคำแหง ระหว่าง พ.ศ.1821-1860 ฝีมือช่างสุโขทัยยุค 2 มีส่วนเกี่ยวข้องกับส่วนองค์พระเป็นคนละองค์ เข้าใจว่าคงซ่อมเป็นองค์เดียวกันก่อนนำมาไว้ที่เมืองอุทัยธานี ปัจจุบัน มีอายุประมาณ 600-700 ปี ได้ัญเชิญจากสุโขทัยมาทางแม่น้ำสะแกกรังมาประดิษฐาน ณ วัดขวิด อ.เมือง จ.อุทัยธานี ถึง 3 องค์ คือ พระพุทธรูปมงคล ประดิษฐาน ณ วัดขวิด พระโพธิ์มงคล และพระที่วัดหนองแกมาจากสุโขทัย สมัยรัชกาลที่ 1 ได้นำขึ้นที่ท่าไกล้ศาลากลางจังหวัดอุทัยธานี พระพุทธรูปมงคลฯ ได้รับการอัญเชิญไปประดิษฐานที่วัดขวิด บ้านสะแกกรัง อุทัยธานี ซึ่งตั้งอยู่ริมแม่น้ำสะแกกรังฝั่งตะวันตก ราวพุทธศักราช 2342-2345 ครั้น พุทธศักราช 2471 เจ้าประคุณสมเด็จพระวันรัต (เฮง เขมจารี) เจ้าคณะมณฑลนครสวรรค์ ท่านเป็นชาวจังหวัดอุทัยธานี ได้เดินทางมาตรวจวัดวา

อารามที่จังหวัดอุทัยธานี ได้พบเห็นพระพุทธรูปสมัยสุโขทัยที่งดงามมาก จึงมีความเลื่อมใสและศรัทธาเป็นอย่างมาก เมื่อได้กราบนมัสการสักการะแล้ว จึงโปรดให้พระมหาพุดม หรือพระราชอุทัย กวี เจ้าคณะจังหวัดอุทัยธานี (ปัจจุบันมรณภาพแล้ว) ดูแลรักษาพระพุทธรูปองค์นี้ไว้ให้ดี ครั้นถึงวันพุธขึ้น 3 ค่ำ เดือน 4 ปีชวด พุทธศักราช 2471 หลวงพ่อป็อก (พระครูอุเทศธรรมวิชัย) พระอาจารย์ผู้เรืองเวทย์แห่งวัดโบสถ์ พร้อมด้วยข้าราชการ พ่อค้าและประชาชนในจังหวัด ร่วมกันประกอบพิธีบวงสรวงอัญเชิญหลวงพ่อพุทธมณฑลศักดิ์สิทธิ์มาประดิษฐานที่วัดสังกัสรัตนคีรี มีพิธีเฉลิมฉลองสมโภชอย่างยิ่งใหญ่ พร้อมกับบรรจุพระบรมสารีริกธาตุไว้ภายในพระเศียรของหลวงพ่อด้วย วันขึ้น 3-8 ค่ำ เดือน 4 ของทุกปี ประชาชนชาวอุทัยธานีจะร่วมกันจัดงานไหว้พระพุทธรูปมณฑลศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งได้จัดมาเป็นประจำทุกปีจนกลายเป็นประเพณีสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันนี้ ประชาชนหรือนักท่องเที่ยวที่ผ่านไปมาจะเข้าไปกราบไหว้ ขอบพระและโซคลาก จากหลวงพ่อพระพุทธรูปมณฑลศักดิ์สิทธิ์ ณ วัดสังกัสรัตนคีรี ไม่ขาดสายตลอดทั้งวัน

9. งานวันรำลึกสมเด็จพระปฐมบรมมหาชนก และงานกาชาด จัดระหว่างวันที่ 27 มีนาคม-5 เมษายน ของทุกปี ณ บริเวณสนามกีฬาจังหวัด เพื่อสักการะและรำลึกถึงสมเด็จพระปฐมบรมมหาชนกแห่งรัชกาลที่ 1

10. การละเล่นพื้นเมืองที่บ้านท่าโพ

อำเภอหนองขาหย่าง จัดขึ้นในเทศกาลตรุษสงกรานต์ ระหว่างวันที่ 13-14 เมษายน โดยชาวบ้านในหมู่บ้านท่าโพ และหมู่บ้านพันสี จะมาร่วมกันจัดการละเล่นพื้นเมืองที่วัดท่าโพ เล่นเพลงซึกกะเยอ เพลงโลม เพลงรำวงโบราณอย่างสนุกสนานแต่ละเพลงมีทำรำประกอบเฉพาะ ผลัดกันเล่น มอญซ่อนผ้า เจ๊ยบ ๆ จ้อย ชวงชัย เสือกินวัว และแม่ศรี ตามแต่จะแข่งขันกัน การละเล่นต่าง ๆ ในหมู่บ้านแห่งนี้ส่วนใหญ่ยังคงเนื้อร้องเพลงแบบของเดิมไว้ซึ่งเป็นประเพณีปฏิบัติกันมาหลายชั่วอายุคน

11. งานวันมรดกโลกห้วยขาแข้ง

จัดระหว่างวันที่ 8-9 ธันวาคม ของทุกปี เนื่องในโอกาสที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ได้รับการประกาศจาก UNESCO ให้เป็น “มรดกโลกทางธรรมชาติ” เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2534 และคณะรัฐมนตรีจึงมีมติอนุมัติให้วันที่ 9 ธันวาคม ของทุกปี เป็นวันเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง-ทุ่งใหญ่นเรศวรมรดกโลก โดยมีกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจัดค่ายพักแรม ปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ รื้อขบวนแห่ ประท้วงหุ่นสัตว์ เป็นต้น

12. การละเล่นของชาวกะเหรี่ยง

ณ หมู่บ้านกะเหรี่ยง ตำบลคอกควาย และตำบลแก่นมะกรูด อำเภอบ้านไร่ ยังคงรักษาประเพณีเดิมไว้ มีเต็นท์ร้านโฮเตตามจังหวัด การร้องเพลงกล่อมลูก ประเพณีการแต่งงานและการหย่าร้าง การนับถือผี งานบุญเจ้าวัด และการทอผ้าพื้นเมือง เป็นต้น

13. งานแห่เจ้าของชาวจีน

ในอุทัยธานี เป็นประเพณีของชาวจีนในอุทัยธานีที่จะจัดพิธีแห่เจ้าพ่อและเจ้าแม่ ซึ่งประดิษฐานอยู่ตามศาลต่าง ๆ โดยกำหนดมีงานตามการครบปีของเจ้าแต่ละองค์ ซึ่งบางองค์ 5 ปี แห่ครั้งหนึ่ง บางองค์ 12 ปี แห่ครั้งหนึ่ง บางองค์ 14 ปี แห่ครั้งหนึ่ง ไม่เหมือนกัน การแห่เจ้าพ่อปู่เถาองเจ้าพ่อหลักเมืองอุทัยธานี มีขบวนสวยงามถือธงร่วมขบวนเป็นแถวยาวผ่านตลอดไปตามถนนรอบเมือง และจะมีสิงโตคณะต่าง ๆ ของชาวจีนในอุทัยธานีร่วมให้พรตามร้านค้าคนจีนในตลาด ซึ่งทุกร้านจะตั้งโต๊ะบูชาประดับด้วยงาช้างขนาดใหญ่สวยงาม ถ้าเป็นงานของเจ้าแม่ทับทิม “จ๋วยบัวเนี้ยว” จะมีพิธีเปลี่ยนเครื่องทรงเจ้าแม่เมื่อครบ 12 ปี และเข้าทรงทำการลุยไฟด้วย

.....

ใบงานที่ 3

เรื่อง ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของเมืองอุทัย

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. ประเพณีหาบสำหรับควาหวาน ทำขึ้นเพื่ออะไร และเมื่อใด

.....

.....

.....

.....

2. ประเพณีจัดโต๊ะหมู่บูชาประดับงาช้าง มีความเป็นมาอย่างไร

.....

.....

.....

.....

3. การละเล่นพื้นเมืองที่บ้านท่าโพ มีลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

.....

4. ประเพณีใดของจังหวัดอุทัยธานี ที่เป็นการร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ

.....

.....

5. ประเพณีใดของจังหวัดอุทัยธานี ที่กระทำตามธรรมเนียม และความเชื่อที่มาจากแต่โบราณ

.....

.....

6. ประเพณีใดบ้างของจังหวัดอุทัยธานี ที่แสดงออกถึงศิลปวัฒนธรรม

.....

.....

7. ประเพณีใดบ้างของจังหวัดอุทัยธานี ที่แสดงออกถึงวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ชัดเจน

.....

.....

เฉลยใบงานที่ 3

เรื่อง ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของเมืองอุไทย

คำชี้แจงให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. ประเพณีหาบสำหรับควาหวาน ทำขึ้นเพื่ออะไร และเมื่อใด

ตอบ ทำขึ้นเพื่อการเลี้ยงอาหารต้อนรับแขก จัดทำกันในวันสำคัญ ๆ ทางพระพุทธศาสนาหรือในเทศกาลต่าง ๆ เช่น วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันเทโวโรหณะ วันสลากภัต วันสงกรานต์ หรือในโอกาสที่มีแขกผู้ใหญ่มากมาย
2. ประเพณีจัดโต๊ะหมู่บูชาประดับงาช้าง มีความเป็นมาอย่างไร

ตอบ ในสมัยอยุธยา จังหวัดอุทัยธานีเป็นเมืองที่จะต้องจับช้าง ส่งไปกรุงศรีอยุธยาเป็นประจำ นอกจากนี้ยังเป็นเมืองทำไม้ ซึ่งจะต้องใช้ช้างช่วยในการชักลากซุง จึงมีช้างมากพอสมควร เมื่อช้างล้มก็เก็บงาเอาไว้ บ้านคหบดีส่วนใหญ่จึงมีงาช้างบ้านละหลาย ๆ คู่ เป็นมรดกตกทอดมาถึงลูกหลาน เจ้าของงาช้างจะเก็บรักษางาช้างโดยนำไปเก็บรักษาประดับคู่กับโต๊ะหมู่บูชาประจำบ้าน ต่อมาเมื่อมีการแห่ขบวนรถพุทธประวัติในวันตักบาตรเทโว จังหวัดอุทัยธานีจึงเชิญชวนบ้านต่าง ๆ ที่มีงาช้าง จัดโต๊ะหมู่บูชาประดับงาช้างออกมาประกวดเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์งานตักบาตรเทโว และประกวดโต๊ะหมู่บูชาประดับงาช้าง
3. การละเล่นพื้นเมืองที่บ้านท่าโพ มีลักษณะอย่างไร

ตอบ มาร่วมกันจัดการละเล่นพื้นเมืองที่วัดท่าโพ เล่นเพลงซึกะเยอ เพลงโลม เพลงร้าววงโบราณอย่างสนุกสนานแต่ละเพลงมีทำรำประกอบเฉพาะ ผลัดกันเล่นมอญซ่อนผ้า เจ๊ยบ ๆ จ้อย ชวงชัย เสือกินวัว และแม่ศรี ตามแต่จะแข่งขันกัน การละเล่นต่าง ๆ
4. ประเพณีใดของจังหวัดอุทัยธานี ที่เป็นการร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ

ตอบ งานวันมรดกโลกห้วยขาแข้ง
5. ประเพณีใดของจังหวัดอุทัยธานี ที่กระทำตามธรรมเนียม และความเชื่อที่มาจากแต่โบราณ

ตอบ ประเพณีเกิด
6. ประเพณีใดบ้างของจังหวัดอุทัยธานี ที่แสดงออกถึงศิลปวัฒนธรรม

ตอบ ประเพณีจัดโต๊ะหมู่บูชาประดับงาช้าง การละเล่นพื้นเมืองที่บ้านท่าโพ การละเล่นของชาวกะเหรี่ยง และงานแห่เจ้าของชาวจีน
7. ประเพณีใดบ้างของจังหวัดอุทัยธานี ที่แสดงออกถึงวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ชัดเจน

ตอบ ประเพณีตักบาตรเทโวโรหณะ ประเพณีการบวช งานไหว้พระพุทธรูปมงคลศักดิ์สิทธิ์

8. นักเรียนมีแนวทางการอนุรักษ์ สืบสาน ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของเมืองอุทัย
อย่างไร แนวตอบขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของครูผู้สอน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5

เรื่อง สถานที่ท่องเที่ยวของอุไทย

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

จำนวน 2 ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ

สถานที่ท่องเที่ยวของเมืองอุทัยธานี มีทั้งสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ซึ่งมีคุณค่าแก่ความภาคภูมิใจ หวงแหน และควรอนุรักษ์ไว้สืบไป

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. บอกสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดอุทัยธานีได้
2. อธิบายถึงลักษณะของสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดอุทัยธานีได้
3. บอกถึงแนวทางการอนุรักษ์สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดอุทัยธานีได้

3. เนื้อหา

สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดอุทัยธานี

4. กิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้

4.1 ขั้นนำ

- 1) ครูและนักเรียนร่วมกันร้องเพลง เพลงอุทัยธานี ศรีเมือง

4.2 ขั้นเรียนรู้/กิจกรรม

ชั่วโมงที่ 1

1. ครูนำแถบประโยคคำขวัญประจำจังหวัดอุทัยธานีมาแสดงหน้าชั้นเรียนให้นักเรียนอ่านพร้อมกัน

" อุทัยธานี เมืองพระชนกจักรี
ปลาแรดรสดี ประเพณีเทโว
ส้มโอบ้านน้ำตก
มรดกโลกห้วยขาแข้ง
แหล่งต้นน้ำสะแกกรัง
ตลาดนัดตั้งโคกระบือ "

2. ให้นักเรียนบอกถึงสภาพบ้านเมืองที่ปรากฏในแถบประโยค ในประเด็นต่างๆ ดังนี้
 - สภาพเศรษฐกิจ
 - สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

- สภาพวัฒนธรรม

3. ครูให้นักเรียนช่วยกันยกตัวอย่างแหล่งเที่ยวในจังหวัดอุทัยธานี พร้อมทั้งบอกลักษณะสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้น เช่น

- เขาสะแกกรัง มีมณฑป นามว่า สิริมหาเมฆายุกฎาการ ตั้งเด่นเป็นสง่าภายในมณฑปเป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปปางจำลอง ด้านหน้ามีระฆังสัมฤทธิ์โบราณ อายุกว่าร้อยปี

- วัดสังกัสรัตนคีรี เป็นวัดที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยึดของพุทธศาสนิกชนทั่วไป ในเรื่องประเพณีตักบาตรเทโว ที่จัดขึ้นในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ของทุกปี ถือเป็นประเพณีสำคัญของจังหวัดอุทัยธานี

4. ให้นักเรียนศึกษาความรู้ เรื่อง สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดอุทัยธานี จากใบความรู้ที่ 5

5. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 7 คน โดยความสมัครใจและความสามารถ เพื่อศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดอุทัยธานี แล้วจัดทำเป็นแผนภาพให้มีความน่าสนใจ รวมทั้งนำเสนอแนวความคิดการอนุรักษ์สถานที่ท่องเที่ยว

6. ครูให้ข้อเสนอแนะในการทำงานร่วมกัน การแบ่งหน้าที่และภาระงานที่เหมาะสมให้กับสมาชิกในกลุ่ม เพื่อให้การปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ร่วมกัน

7. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มระดมความคิด วางแผนเพื่อนำเสนอผลงานที่สร้างสรรค์

8. ให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน ครูอธิบายข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่นักเรียนซักถาม หรือมีความสนใจเพื่อให้นักเรียนนำแนวทางไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมได้

9. ครูชมเชยกลุ่มที่นำเสนอผลงานได้ดี และให้กำลังใจกลุ่มที่ยังมีข้อบกพร่องให้มีความพยายามในการปรับปรุงผลงาน และทำงานร่วมกันอย่างเต็มความสามารถ

ชั่วโมงที่ 2

10. ครูแจกใบความรู้ที่ 6 ของดีจังหวัดอุทัยธานี ให้นักเรียนได้ศึกษา

11. นักเรียนกลุ่มเดิม ทำการศึกษาค้นคว้าเรื่องของดีจังหวัดอุทัยธานี แล้วเตรียมนำเสนอกลุ่มละ 1 อย่าง ในการนำเสนอให้คิดรูปแบบการนำเสนอ เช่น บทบาทสมมุติ การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ให้บุคคลอื่นรู้จักของดีจังหวัดอุทัยธานี

12. ครูให้นักเรียนนำผลงานการจัดทำแผนภาพมาจัดแสดงที่ป้ายนิเทศหน้าชั้นเรียน เพื่อเป็นการเผยแพร่ความรู้ให้กับนักเรียนอื่นๆ ที่มีความสนใจ

13. ให้นักเรียนทำใบงานที่ 4 เรื่อง สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดอุทัยธานี

4.3 ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนเฉลยใบงานที่ 4 ร่วมกัน

5. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

- 5.1 ใบความรู้ เรื่อง สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดอุทัยธานี
- 5.2 ใบความรู้ เรื่อง ของดีจังหวัดอุทัยธานี
- 5.3 ใบงานที่ 4 เรื่อง สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดอุทัยธานี

6. การวัดและประเมินผล

6.1 วิธีการวัดและประเมินผล

- 1.1 สังเกตความสนใจ ความตั้งใจในการตอบคำถามและการทำกิจกรรม
- 1.2 ตรวจใบงาน
- 1.3 ประเมินผลงานกลุ่ม
- 1.4 สังเกตพฤติกรรมการทำกิจกรรมกลุ่ม

6.2 เครื่องมือวัดและประเมินผล

- 2.1 แบบบันทึกพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน
- 2.2 ใบงาน
- 2.3 แบบประเมินผลงานกลุ่ม
- 2.4 แบบประเมินพฤติกรรมการทำกิจกรรมกลุ่ม

6.3 เกณฑ์การประเมิน

- ถือเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป

ใบความรู้ที่ 5

สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดอุทัยธานี

สถานที่ท่องเที่ยวอำเภอเมือง

1. ถนนคนเดินตรอกโรงยา

กิจกรรมถนนคนเดินตรอกโรงยา ถนนคนเดินสายวัฒนธรรม อุทัยธานี นำเดิน เพลิดเพลินอาคารเก่า สะท้อนรากเหง้าแห่งชีวิต เป็นบูรณาการความร่วมมือของภาคเอกชน และภาคประชาชน และมหาวิทยาลัยนเรศวร เป้าหมายที่สำคัญ คือ การปลูกชุมชน ด้วยการ สร้างจุดเริ่มต้นของห้องเรียนชีวิต การเรียนรู้ร่วมกันเพื่อเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ระหว่างคนรุ่น เก่าสู่คนรุ่นใหม่ ด้วยพลังความร่วมมือของคนในชุมชน และเป็นสถานที่พบปะ แลกเปลี่ยนความ คิดเห็นของประชาชน และส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน อันจะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในวิถี ชีวิตของชาวอุทัยธานี นำไปสู่การพัฒนาเมืองให้เกิดความยั่งยืนต่อไป พบกับกิจกรรมที่ หลากหลายของผู้คนจังหวัดอุทัยธานี บนเส้นทางถนนคนเดินตรอกโรงยา เขตเทศบาลเมือง อุทัยธานี ทุกวันเสาร์ ตั้งแต่เวลา 16.00 - 21.00 น

2. วัดอุโบสถาราม

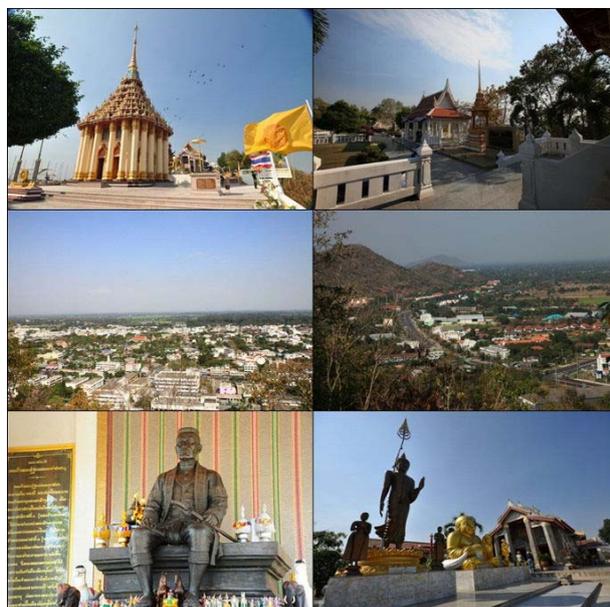

เดิมชื่อ "วัดโบสถ์มโนรมย์" เป็นวัดเก่าแก่ที่สร้างขึ้นเมื่อ ปีพุทธศักราช 2324 ตั้งอยู่บนเกาะเทโพ ริมฝั่งแม่น้ำสะแกกรังภายในอุโบสถและวิหารมีภาพจิตรกรรมฝาผนังในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ด้านหลังอุโบสถและวิหาร มีเจดีย์ สามยุค สามสมัย ทั้งสมัยสุโขทัย อยุธยา และรัตนโกสินทร์ ตั้งอยู่ นอกจากนี้ยังมีมณฑปแปดเหลี่ยมศิลปะผสมไทย จีน อันวิจิตรอ่อนช้อยงดงาม หน้าวัดมีแพโบสถ์น้ำ ครั้งหนึ่งเคยใช้เป็นแพรับเสด็จ รัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 เมื่อคราวเสด็จประพาส และเยี่ยมเยียนหัวเมืองฝ่ายเหนือ และใช้เป็นศาสนสถานลอยน้ำสำหรับชาวเรือแพใช้ในการปฏิบัติศาสนกิจและงานพิธีต่าง ๆ เช่น งานโกนจุก บวชนาค งานแต่งงาน

เป็นต้น

3. เขาสะแกกรัง

เป็นทิวเขาขนาดเล็กตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของตัวเมือง บนยอดเขาทางทิศใต้มีมณฑป นามว่า สิริมหาเมฆา กุฎาคาร ตั้งเด่นเป็นสง่าภายในมณฑปเป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปจำลอง ด้านหน้ามีระฆังสัมฤทธิ์โบราณ อายุกว่าร้อยปี ถัดจากมณฑปมีศาลารัชมังคลาภิเษก วิหารพระโพธิสัตว์กวนอิม เป็นที่ตั้งของพลับพลาจตุรมุขพระบรมรูปสมเด็จพระปฐมบรมมหาชนก (จักรี) พระราชบิดาของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 แห่งราชวงศ์จักรี ถัดจากพลับพลาจตุรมุข มีหมุดแผนที่โลก ถือเป็นจุดศูนย์กลางศูนย์กำเนิดในการจัดทำแผนที่เพื่อความมั่นคงและเพื่อการพัฒนาประเทศ เชื่อมโยงเครือข่ายทั่วโลก

4. ลุ่มน้ำสะแกกรัง

แม่น้ำสะแกกรังเป็นลำน้ำสำคัญที่ไหลผ่านตัวจังหวัดอุทัยธานี มีเรื่องเล่าต่อกันมาว่า ในสมัยก่อนเมื่อพ่อค้าล่องเรือผ่านมาจะรู้ว่าถึงบ้านสะแกกรังแล้ว ด้วยต้นสะแกจะออกดอกเล็ก ๆ

ชื่อยาวสี่เหลี่ยมหรือวงรีที่ห้อยลงมาริมน้ำ โดยเฉพาะในเดือนยี่ถึงเดือนสามจะสังเกตเห็นชัดเจน การล่องเรือสัมผัสแม่น้ำสะแกกรัง ชมภาพชีวิตของชาวแพ ซึ่งได้สร้างบ้านคร่อมไว้บนแพผูกบวบไม้ไผ่ และตลอดลำน้ำ เราจะได้เห็นการปลูกพืชผักลอยน้ำ โดยเฉพาะเตยแพ และพุทธรักษาที่ชาวบ้านปลูกไว้อย่างมากมาย รวมไปถึงการเลี้ยงปลาในกระชังที่ทำกันทุกแพ และที่ถือว่าเป็นความโดดเด่นของแม่น้ำสายนี้ ได้แก่ ปลาแรดที่มีรสชาติดีกว่าแหล่งอื่น ๆ ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรจึงมีการทำประมงน้ำจืดจำนวนมาก และในบางฤดูจะมีกุ้งแม่น้ำขนาดใหญ่ ให้กับคนท้องถิ่นได้ตกขึ้นมาเป็นอาชีพเสริมมีรายได้ดี

ตลาดเช้าของอุทยานนี้ถือได้ว่าเป็นแหล่งจำหน่ายปลาสดที่น่าสนใจยิ่งนักและระหว่าง การล่องเรือสามารถขึ้นไปชมวิธีการทำปลารมควันที่มีคุณภาพสูงได้อีกด้วย นอกจากสภาพวิถีชีวิตที่ยังคงความงามแล้ว สภาพธรรมชาติตลอดลำน้ำมีทิวทัศน์สองฝั่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกผ่อนคลายได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักดูนกที่สามารถดูนกได้ตลอดลำน้ำ ประกอบด้วยนกที่หา กินริมน้ำชนิดต่าง ๆ ทั้งนกกระเต็น นกยาง อีลุ่ม นกอีโก้ง เหยี่ยวขาวไหล่เทา และอีกมากมายให้ได้ สุขใจ ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการล่องแม่น้ำสะแกกรังแนะนำให้เป็นช่วงเช้าตรู่จะเห็นภาพชีวิตต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจนใช้เวลาทั้งสิ้นประมาณ 1-2 ชม.

5. วัดจันทาราม

วัดจันทาราม (วัดท่าซุง) เดิมเป็นวัดที่สร้างในสมัยอยุธยา มีโบสถ์ขนาดเล็ก ภายในมี จิตรกรรมฝาผนังฝีมือพื้นบ้านเข้าใจว่าเขียนในสมัยหลังเป็นเรื่องพุทธประวัติ บางภาพต่อเติมจน ผิดส่วน มีศาลาฆาตที่สร้างขึ้นใหม่ รวมทั้งมีท่าเรือคอนกรีตริมฝั่งแม่น้ำเพื่อรองรับ พุทธศาสนิกชนที่เดินทางมาทางน้ำ วิหารมีพระปูนปั้นฝีมือพองามมีลายไม้จำหลักขอบหน้าบัน เหลืออยู่ 2-3 แห่ง สิ่งที่เป็นโบราณวัตถุของวัดคือ ธรรมมาสน์ที่หลวงพ่อใหญ่สร้าง ด้านตรงข้ามกับ วัดเป็นปูชนียสถานแห่งใหม่ มีบริเวณกว้างขวางมาก มีการก่อสร้างอาคารต่าง ๆ มากมาย ซึ่งสร้าง โดยพระราชมหาวีระ ถาวาโร (หลวงพ่อกุญชร) พระเถระที่มีชื่อเสียงเป็นบริเวณพุทธาวาสที่น่า ชมมาก พระอุโบสถใหม่สร้างสวยงามภายในประดับและตกแต่งอย่างวิจิตร บานหน้าต่างและประตู

ด้านในเขียนภาพเทวดาโดยจิตรกรฝีมือดี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเสด็จพระราชดำเนินมาตัดลูกนิมิตพระอุโบสถแห่งนี้ บริเวณโดยรอบสร้างกำแพงแก้วและมีรูปหล่อหลวงพ่อบาน และหลวงพ่อใหญ่ขนาด 3 เท่า อยู่มุมกำแพงด้านหน้า ยังมีศาลาอยู่หลายหลังสำหรับใช้เป็นสถานที่ฝึกสมาธิและมีที่พักให้ด้วย

6. วัดสังกัสรัตนคีรี

ตั้งอยู่เชิงเขาสะแกกรัง สูดถนนท่าช้าง ในเขตเทศบาลเมืองอุทัยธานี เป็นวัดที่มีชื่อเสียง และเป็นที่รู้จักของพุทธศาสนิกชนทั่วไป ในเรื่องประเพณีตักบาตรเทโวโรหณะ ที่จัดขึ้นในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ของทุกปี ถือเป็นประเพณีสำคัญของจังหวัดอุทัยธานี ในวันดังกล่าวจะมีพระสงฆ์กว่า 500 รูป เดินลงมาตามบันได 449 ขั้น จากมณฑปบนยอดเขาสะแกกรังสู่ลานวัดสังกัสรัตนคีรี เบื้องล่าง เพื่อมารับบิณฑบาต สอดคล้องกับพุทธประวัติกล่าวว่าในวันที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จลงมาจจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ภายหลังประทับจำพรรษาเพื่อเทศนาโปรดพระมารดาครั้งถึง วันออกพรรษาได้เสด็จลงมาจากเทวโลก ณ เมืองสังกัสนคร ภายในวัดสังกัสรัตนคีรี ยังประดิษฐาน พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง "พระพุทธรวมงคลศักดิ์สิทธิ์" พระพุทธรูปสำริดปางมารวิชัย ศิลปะสุโขทัยที่มีพุทธลักษณะงดงาม สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในสมัยพญาลิไท มีอายุประมาณ 600 - 700 ปี ที่ได้ ัญญาเชิญมาจากสุโขทัย เดิมทีประดิษฐานอยู่เบื้องหน้าพระประธานในวิหารวัดขวิด ริมแม่น้ำสะแกกรังฝั่งตะวันตก ครั้นเมื่อเจ้าประคุณสมเด็จพระวันรัต (เฮง เขมจารี) เดินทางมาตรวจเยี่ยมวัดและเห็นพระพุทธรูป จึงโปรดให้อัญเชิญหลวงพ่อกุหลาบมงคลศักดิ์สิทธิ์ มาประดิษฐานที่วัดสังกัสรัตนคีรี และได้มีการบรรจุพระบรมสารีริกธาตุภายในพระเศียรของหลวงพ่อกุหลาบ ในปัจจุบันพุทธศาสนิกชน จังหวัดอุทัยธานี จะร่วมกันจัดงานไหว้พระพุทธรวมงคลศักดิ์สิทธิ์เป็นประจำทุกปี ระหว่างวันขึ้น 3-4 ค่ำ เดือน 4 ใกล้กับมณฑปบนยอดเขาสะแกกรัง ยังเป็นที่ตั้งของพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระปฐมบรมมหาชนกนาถ แห่งรัชกาลที่ 1 และในวันที่ 6 เดือนเมษายนของทุกปี ได้จัดให้มีพิธีถวายสักการะพระราชานุสาวรีย์

สถานที่ท่องเที่ยวอำเภอหนองขาหย่าง

1. วัดหนองพลวง

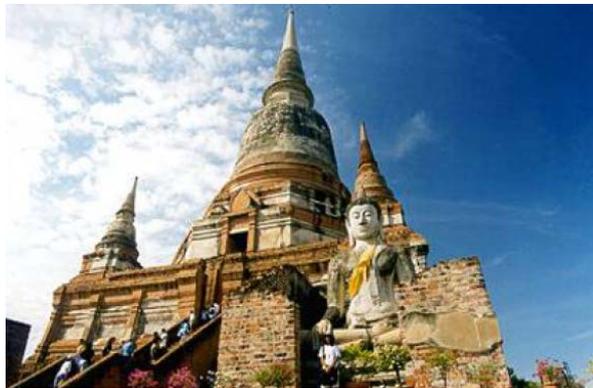
ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2232 และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา พ.ศ. 2262 มีเนื้อที่ประมาณ 28 ไร่ ราษฎรสร้างขึ้น สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ในอุโบสถเป็นศิลปกรรมสร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา ก่อสร้างโดยใช้ก่ออิฐถือปูน มีฐานข้างล่างกว้างใหญ่ สูงขึ้นแคบลงจนถึงหลังคาปราศจากเสา หน้าต่างเป็นช่องระบายลม ไม่มีหน้าต่าง และสันนิษฐานว่ามีการบูรณะขึ้นใหม่ ในต้นสมัยรัตนโกสินทร์ พระอุโบสถดูจากภายนอกคล้ายกำแพงเรือสำเภาจีนภายในภายในประดิษฐานพระพุทธรูปเก่าแก่ ชาวบ้านเรียกว่า "หลวงพ่อวังบ่าง" ปัจจุบันเรียกว่า "หลวงพ่อบางบ่าง"

สิ่งสำคัญภายในวัด ได้แก่ พระอุโบสถ เป็นโบสถ์ห้องสำเภา อาคารก่ออิฐถือปูน ทรงจั่วหน้าบันด้านหน้าประดับลวดลายปูนปั้นและเครื่องถ้วยเคลือบ แต่ด้านหลังเรียบไม่มีลวดลาย เป็นปูนสีขาวฉาบเกลี้ยง ๆ ดูเรียบง่ายงามตา ไม่มีช่อฟ้า มีทางเข้าทางเดียว เสมอเป็นหินสลัก สวยงามบนฐานรูปดอกบัว

สถานที่ท่องเที่ยวอำเภอหนองฉาง

วัดหนองขุนชาติ

เป็นวัดสร้างในสมัยรัตนโกสินทร์ มีมณฑปประดิษฐานพระพุทธรูปบาทจำลอง มีการจัดงานนมัสการพระพุทธรูปทุกวันขึ้น 12 ค่ำ เดือน 3 ไทย เป็นประจำทุกปี งานมี 10 วัน 10 ค่ำ

สถานที่ท่องเที่ยวอำเภอสว่างอารมณ์

เมืองโบราณบึงคอกช้าง

ตั้งอยู่ที่ตำบลไผ่เขียว โดยมีคูเมืองและกำแพงดิน ล้อมรอบ มีการค้นพบซากโบราณเครื่องปั้นดินเผา หินบดยา เครื่องมือเหล็ก และลูกปัดสีเหลือง นอกจากนี้ยังมีการขุดพบศิลาจารึกอักษรขอมโบราณ 3 หลัก ปัจจุบันมีสภาพเป็นสวนป่า ส่วนบริเวณคูเมืองต้นเขิน และโบราณวัตถุที่ถูกค้นพบได้นำไปเก็บรักษาไว้ที่พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น ภายในสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดอุทัยธานี ใกล้กับศาลากลางจังหวัดอุทัยธานี

สถานที่ท่องเที่ยวอำเภอลานสัก

1. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง

เดิมชื่อ "เป็นพื้นที่ที่ได้รับการจดทะเบียนเป็นมรดกโลกจากองค์การยูเนสโก (UNESCO) ในการประชุมคณะกรรมการมรดกโลกของยูเนสโก ระหว่างวันที่ 9-13 ธันวาคม 2534 ณ เมืองคาร์เทจ ประเทศตูนิเซีย โดยตั้งอยู่ที่ตำบลระบำ มีพื้นที่ครอบคลุม 6 อำเภอ 3 จังหวัด รวมถึงจังหวัดอุทัยธานี ในอำเภอบ้านไร่ อำเภอลานสัก และอำเภอห้วยคต

ลักษณะอากาศโดยทั่วไป ในฤดูร้อนจะร้อนมาก ฤดูฝนมีฝนตกหนักตลอดทั้งวัน และมีฤดูหนาวสั้นมาก ส่วนสภาพป่าจะมีความหลากหลายประกอบด้วยป่าถึง 5 ใน 7 ชนิด ที่พบในเขตร้อนชื้น ได้แก่ ป่าดิบแล้ง ป่าดิบเขา ทุ่งหญ้าป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง ก่อให้เกิดความหลากหลายของพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ชนิดต่าง ๆ ซึ่งบางชนิดเป็นสัตว์ที่หายากใกล้จะสูญพันธุ์ เช่น ควายป่า เสือผา เสือดาว หมาใน นกยูงไทย และยังมีสัตว์ป่า และนกพันธุ์ต่าง ๆ อีกมากมาย

ปกติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าไม่ใช่แหล่งท่องเที่ยวที่เปิดให้ประชาชนเข้าชมได้ทั่วไป เพราะพื้นที่นี้จัดเป็นเขตอนุรักษ์และมีความอ่อนไหวสูง แต่อย่างไรก็ดี เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งได้เปิดจุดผ่อนปรน เพื่อให้นักท่องเที่ยวและผู้สนใจเข้าเยี่ยมชมทั้งหมด 3 จุด ได้แก่

1. บริเวณหน่วยพิทักษ์ห้วยแม่ดี (อยู่ในพื้นที่อำเภอบ้านไร่ ตามทางหลวงหมายเลข 3011 ไปทางห้วยแม่ดี-บ้านใหม่คลองอ้งวะ มีเส้นทางศึกษาธรรมชาติไว้ด้วย) ในบริเวณที่ทำการเขตฯ มีรูปปั้นคุณสืบ นาคะเสถียร หันหน้าไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ อันเป็นที่ตั้งของผืนป่า

2. บริเวณหน่วยพิทักษ์ป่าไซเบอร์ อ.ห้วยคต

3. บริเวณสำนักงานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง อ.ลานสัก

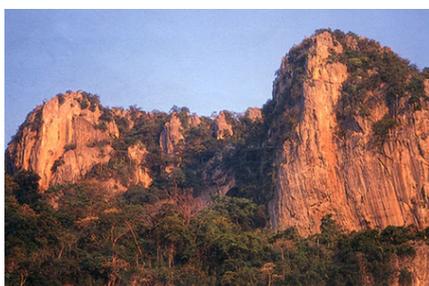
เส้นทางศึกษาธรรมชาติเขาหินแดง มีความยาวประมาณ 2 และ 4 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินประมาณ 2 และ 4 ชั่วโมงตามลำดับ มีจุดสื่อความหมายธรรมชาติทั้งหมด 18 จุด ประกอบด้วย ป่าผลัดใบ ป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ และป่าดิบแล้ง มีจุดชมวิวโป่งเทียม ในช่วงเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม จะมีนกหลายชนิด นกที่พบมาก เช่น นกแขกเต้า และนกโพระดก

2. เขื่อนทับเสลา

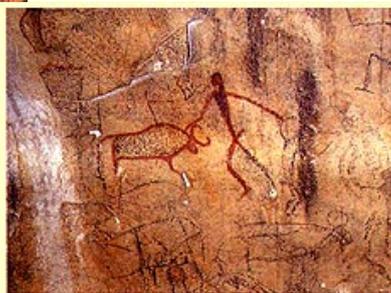

เขื่อนทับเสลาเป็นเขื่อนชลประทานขนาดใหญ่ กั้นลำห้วยทับเสลาที่มีทัศนียภาพสวยงาม บริเวณตอนใต้ของเขื่อนมีสภาพเป็นป่าเต็งรัง และสวนป่าปลูกคนในท้องถิ่นนิยมมาพักผ่อน

3. เขาปลาร้า

เป็นเขาขนาดใหญ่ สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 58 เมตร มีสภาพป่าที่ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ ที่หน้าผาด้านตะวันตกที่มีระดับความสูงจากน้ำทะเลปานกลางประมาณ 320 เมตร พบภาพเขียนก่อนประวัติศาสตร์อายุประมาณ 5,000-3,000 ปี

เป็นลายเส้นสีแดงและสีดำตลอดแนวยาว 9 เมตร ประมาณ 40 ภาพ แสดงให้เห็นถึงสภาพชีวิตการรวมกลุ่มเป็นสังคมของมนุษย์ยุคโบราณ

ถือเป็นภาพเขียนสีที่มีความประณีตเหมือนจริงกว่าที่พบในแหล่งอื่น ๆ นับเป็นมรดกทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของจังหวัดอุทัยธานี

4. หุบป่าตาด

เป็นหุบเขาหินปูนล้อมรอบไปด้วยหน้าผาสูง อยู่ใกล้เขาปลาร้า มีเนื้อที่ประมาณ 2 ไร่ ทางเข้าต้องลอดถ้ำมืดยาวประมาณ 40 เมตร ภายในหุบเขาจะพบสภาพป่าคล้ายป่าดงดิบ หรือป่าดึกดำบรรพ์ ที่มีพันธุ์ไม้แปลกตาประเภทต้นตาดขนาดใหญ่จำนวนมาก โดยในแต่ละวันแสงอาทิตย์จะส่องถึงพื้นเฉพาะตอนเที่ยงวันเท่านั้น ตรงกลางหุบจะพบโพรงถ้ำที่มีหินงอกหินย้อยสวยงาม

สถานที่ท่องเที่ยวอำเภอห้วยคต

น้ำตกไซเบอร์

น้ำตกไซเบอร์ หรือ น้ำตกหินลาด อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยพิทักษ์ป่าไซเบอร์ เป็นน้ำตกที่อยู่ใกล้กับหมู่บ้านไซเบอร์ (บ้านซบแม่บือ) ตำบลคอกควาย อำเภอห้วยคต อยู่ห่างจากจังหวัด 86 กิโลเมตร น้ำตกนี้เกิดจากลำห้วยล่อยจ้อยที่ไหลมาจากภูเขาใน

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ทำให้เกิดน้ำตกขึ้นเป็นระยะ ๆ หลายชั้น และแอ่งน้ำที่มีความสวยงามโดยจะมีน้ำมากในเดือนกันยายน-ต้นเดือนพฤศจิกายน ส่วนบริเวณโดยรอบเป็นป่าเบญจพรรณปกคลุม และมีใบไม้เปลี่ยนสีในเดือนพฤศจิกายน นักท่องเที่ยวควรมาในช่วงปลายฝนต้นหนาว

สถานที่ท่องเที่ยวอำเภอบ้านไร่

1. ธรรมสถานวัดถ้ำเขาวง

เป็นธรรมสถานที่สร้างตามแบบสถาปัตยกรรมไทย ลักษณะเรือนทรงไทย 4 ชั้น ตั้งอยู่ริมเชิงผาสูง สร้างด้วยไม้สัก และไม้มะค่า รวมทั้งไม้เก่าจากเรือนไทยที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดอ่างทอง หลังคานำมาจากจังหวัดลำพูน ช่างที่เข้าตัวเรือน รวมทั้งทำส่วนตัวเสา ป้านลม และจั่ว มาจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้ถูก

เป็นลานอเนกประสงค์ รวมทั้งร้านขายของ ชั้นที่ 2 เป็นวิหาร ชั้นที่ 3 เป็นกุฏิ ส่วนโบสถ์จะอยู่ชั้นที่ 4 การจัดภูมิทัศน์ภายในวัดถือว่าสวยงาม ฉากหลังเป็นเขาหินปูนสูงตระหง่าน ด้านหน้ามีบ่อน้ำและสวนตกแต่งด้วยหินไม้ตัดและไม้ประดับ ด้านหลังมีถ้ำอยู่ 7-8 ถ้ำ บางถ้ำสามารถเข้าไปเที่ยวได้

2. ศูนย์วัฒนธรรมชาวเขา บ้านอีมาด-อีทราย

เป็นชุมชนชาวกะเหรี่ยงที่ยังคงรักษาประเพณีวิถีชีวิตแบบเก่าดั้งเดิม เป็นที่ปลูกไม้ผล และไม้ดอกเมืองหนาวนานาพันธุ์ เช่น ทิวลิป ลิลลี่ เบญจมาศ สตรอเบอร์รี่ ซึ่งจะบานและออกผล ในช่วงเดือนธันวาคม - มกราคม ของทุกปี ลีนจี เห็ดหอม เป็นต้น (จังหวัดอุทัยธานี, 2542, หน้า 8-12)

ใบความรู้ที่ 6 ของดีจังหวัดอุทัยธานี

1. หน่อไม้รวกเขาสะแกกรัง

เป็นหน่อไม้จากต้นไผ่รวกที่ขึ้นบนเขาสะแกกรัง มีรสหวานกรอบบรรจุใส่ขวดเพื่อเป็นของฝาก สามารถเก็บไว้ได้นานนับปี หน่อสั้นสำหรับใช้รับประทานกับน้ำพริก และหน่อยาวสำหรับใช้ประกอบอาหาร

2. เห็ดโคนดอง

เป็นเห็ดโคนเกิดในป่าเขตอำเภอบ้านไร่ เขตอำเภอกัณฑ์ มีเนื้อแน่นกรอบอร่อย แตกต่างจากเห็ดโคนที่อื่น และนิยมทำเป็นเห็ดโคนดองบรรจุขวด นำไปประกอบอาหารได้หลายชนิด

3. หัวผักกาดเค็มเกาะเทโพ

เกาะเทโพเป็นเกาะขนาดใหญ่ บนเกาะนิยมปลูกหัวผักกาดขาวกันเป็นจำนวนมาก เพื่อทำหัวผักกาดเค็มส่งเป็นสินค้าออกสู่ตลาดฮ่องกง ประมาณเดือนมกราคมจะเริ่มทำหัวผักกาดเค็มเก็บไว้ขายเดือนมิถุนายน-กรกฎาคม ช่วงเวลาที่ทำหัวผักกาดเค็มจะเห็นหัวผักกาดกองเป็นภูเขาและชาวบ้านช่วยกันล้างแล้วนำมาคลุกเกลือ เป็นกิจกรรมที่น่าชม และเป็นอุตสาหกรรมย่อยๆ ภายในหมู่บ้าน การนำหัวผักกาดเค็มไปปรุงอาหารต้องล้างน้ำก่อน เนื่องจากมีรสเค็มจัด เพราะทำไว้เพื่อให้เก็บได้นาน ถ้าเป็นหัวผักกาดสดจะอวบใหญ่ขาว และมีรสหวาน ซึ่งจะหาซื้อได้ในช่วงเดือนมกราคม สำหรับหัวผักกาดเค็มหาซื้อได้ตลอดทั้งปี

4. ผ้าทอพื้นเมือง

ทำกันมากในเขตหมู่บ้านโคกหม้อ อำเภอกัณฑ์ และหมู่บ้านลาวต่างๆ เช่น หมู่บ้านผาตั้ง หมู่บ้านสะพาน หมู่บ้านห้วยแห้ง หมู่บ้านทองหลาง ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอบ้านไร่ บ้านใหม่ ไทยอีสาน ที่อำเภอลานสัก หมู่บ้านดอนเพชร อำเภอสว่างอารมณ์ ผ้าที่ขายได้แก่

ผ้าชิ้นตีนจก ผ้ามัดหมี่ ผ้าฝ้าย ผ้ายกดอก ลายขอคำเดือน
ลายนาค ผ้านุ่ง ผ้าตัดเสื้อ และผ้าห่ม

5. เครื่องจักสานทำรอกหวาย

เป็นภาชนะที่สานด้วยไม้ไผ่บนเกาะเทโพ ทำเป็น
กระเป๋าทือ ตะกร้า กระบุง กระจาด ทุกรูปแบบได้รับความนิยม
มากเพราะฝีมือประณีต นอกจากนี้ยังมีเครื่องจักสานทำจาก
ผักตบชวา เช่น หมวก และกระเป๋าทือ

6. ข้าวเกรียบปลาและข้าวเกรียบกุ้งกรอบ

ผลิตจากกุ้ง และปลากรายแห้งๆ ได้รสอร่อยตาม
ธรรมชาติ

7. น้ำปลาสร้อยท่าซุง

เป็นน้ำปลาสร้อยแท้ซึ่งทำจากปลาสร้อยที่อยู่ในแม่น้ำสะแกกรัง โดยเฉพาะเขต
ตำบลท่าซุง เป็นน้ำปลาที่สะอาด มีกลิ่นหอม แต่ยังมีผลิตได้จำนวนไม่มากนัก

8. ขนมกงหนองแก

เป็นขนมหวานที่ผลิตจากหมู่บ้านหนองแกที่มีรสอร่อยหวาน
หอมตามตำรับเดิม ซึ่งมีชื่อเสียงดังคำกล่าวขานที่ว่า "น้ำยา
น้ำทรง ขนมกงหนองแก" และทำขึ้นจำหน่ายวันต่อวัน

9. ยาลมจีน

เป็นยาลมจีนสูตรโบราณที่ผสมครบ
ตามตำรา มีชื่อทั่วประเทศ ผู้ใหญ่ใช้ประจำครอบครัว
เพราะได้ผลดี ตัวยาแรงมาก ขายเป็นขีดและบรรจุ
ขวด ผลิตกันหลายยี่ห้อ

10. ผลไม้แช่น้ำผึ้ง

เป็นผลไม้แห้งผสมน้ำผึ้งที่เก็บไว้ได้นาน และ
รับประทานอร่อย มีทั้งมะม่วง กระท้อน มะเฟือง มะขาม พุทรา
มะยม ส่วนที่นิยมกันมากคือมะม่วงแช่น้ำผึ้ง และมะขามแช่อิ่ม

11. เมล็ดแตงโมอุทัยธานี

มีทั้งเมล็ดแตงโมพันธุ์และเมล็ดที่คั่วปรุงรสใส่ถั่ว มีชนิดธรรมดาและชนิดใส่เนย
ส่งจำหน่ายแพร่หลาย

12. ส้มโอเกาะเทโพ

เป็นส้มที่ปลูกบนเกาะเทโพ รสหวาน ส่งจำหน่ายที่ตลาดมโนรมย์จนมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก

13. ปลาลวก

เป็นอาหารที่มีชื่อของอุทัยธานีสำหรับรับประทานกับข้าวต้ม ทำจำหน่ายที่ตลาดกลางคืน ใช้ปลาช่อนสดลวกน้ำร้อนผสมเครื่องปรุงมีรสอร่อย

14. ปลาย่างอุทัยธานี

เป็นปลาที่ย่างอย่างถูกวิธี ที่นิยมคือปลาเนื้ออ่อน ปลากระดี่และรมควันอย่างโบราณ กลิ่นหอมรับประทานราคาแพงกว่าที่อื่นเพราะทำอย่างดี หรือจะใช้วิธีซื้อปลามาแล้วจ้างให้ทางร้านย่างให้ก็ได้ ซึ่งนิยมย่างบนแพในแม่น้ำสะแกกรัง

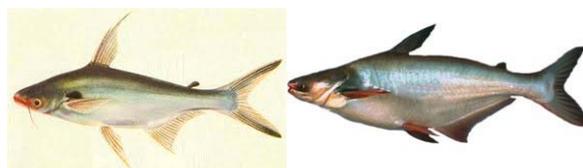
15. ปลาแรดสะแกกรัง

เป็นปลาเลี้ยงในแม่น้ำสะแกกรัง ตัวโตขนาด 2 กิโลกรัม ใช้ทอดกรอบให้เหลืองกับกระเทียมพริกไทย รสอร่อยจิ้มน้ำปลามะนาว

16. ปลาเทโพและปลาชวาย

ใช้สำหรับนึ่งใส่เครื่องปรุง หรือจะใช้แกงกับหน่อไม้ทำปลาแจ่ว มันปลาจะช่วยให้เพิ่มรสอาหารให้อร่อย

3. วัดโบสถ์มโนรมย์ มีอะไรเป็นจุดเด่นที่น่าสนใจ

.....
.....
.....

4. สถานที่ท่องเที่ยวใดที่มีชื่อเสียงเกี่ยวกับการตักบาตรเวโวโรหณะ

.....

5. หากต้องการไปสักการะพระพุทธรูปบาทจำลอง จะไปที่ใดได้บ้าง

.....
.....

6. สถานที่ท่องเที่ยวใดบ้างเป็นการเที่ยวชมถึงวิถีชีวิตของชาวเมืองอุทัยธานี

.....
.....

7. สถานที่ท่องเที่ยวใดในจังหวัดอุทัยธานีมีศิลปกรรมสร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาที่มีลักษณะ
รูปร่างคล้ายกังเรือสำเภาจีน

.....
.....

8. สถานที่ท่องเที่ยวใดในจังหวัดอุทัยธานีได้จดทะเบียนขึ้นเป็นมรดกโลกแล้ว

.....
.....

เฉลยใบงานที่ 4

เรื่อง สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดอุทัยธานี

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. จงยกตัวอย่างสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติของจังหวัดอุทัยธานี ที่นักเรียนประทับใจ 3 ชื่อ และให้เหตุผล

คำตอบ ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของครูผู้สอน

2. จงยกตัวอย่างสถานที่ท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ที่นักเรียนประทับใจ 3 ชื่อ และให้เหตุผล

คำตอบ ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของครูผู้สอน

3. วัดโบสถ์มโนรมย์ มีอะไรเป็นจุดเด่นที่น่าสนใจ

ตอบ มีอุโบสถและวิหารมีภาพจิตรกรรมฝาผนังในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ด้านหลังอุโบสถและวิหาร มีเจดีย์ สามยุคสามสมัย ทั้งสมัยสุโขทัย อยุธยา และรัตนโกสินทร์ตั้งอยู่นอกจากนั้นยังมีมณฑปแปดเหลี่ยมศิลปะผสมไทย จีน อันวิจิตรอ่อนช้อยงดงาม หน้าวัดมีแพโบสถ์น้ำ ครั้งหนึ่งเคยใช้เป็นแพรับเสด็จ รัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 เมื่อคราวเสด็จประพาสและเยี่ยมเยียนหัวเมืองฝ่ายเหนือ และใช้เป็นศาสนสถานลอยน้ำสำหรับชาวเรือแพใช้ในการปฏิบัติศาสนกิจและงานพิธีต่าง ๆ เช่น งานโกนจุก บวชนาค งานแต่งงาน เป็นต้น

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6

เรื่อง แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมเมืองอุทัย

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

จำนวน 7 ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ

สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของเมืองอุทัยธานี ซึ่งมีคุณค่าแก่ความภาคภูมิใจ หวงแหน และควรอนุรักษ์ไว้สืบไป

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. สามารถยกตัวอย่างโบราณสถาน โบราณวัตถุ และมรดกทางวัฒนธรรม ที่พบและแสดงพัฒนาการของมนุษยชาติในดินแดนเมืองอุทัยได้
2. อธิบายถึงสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของจังหวัดอุทัยธานีได้

3. เนื้อหา

1. หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่แสดงการตั้งหลักแหล่งของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ และยุคประวัติศาสตร์เมืองอุทัย โดยเฉพาะที่สามารถก่อตั้งเป็นอาณาจักรโบราณได้โดยสังเขป
2. หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่พบในท้องถิ่นที่แสดงพัฒนาการของมนุษยชาติในดินแดนเมืองอุทัยโดยสังเขป
3. มรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดไว้ให้ชนรุ่นหลังได้เรียนรู้

4. กิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้

4.1 ชี้นำ

1. นักเรียนและครูนัดรวมตัวกันบริเวณหอประชุม เวลา 07.00 น. เพื่อเดินทางไปเรียนรู้ยัง ณ สถานที่ท่องเที่ยวของเมืองอุทัย ได้แก่
2. ครูและนักเรียนร่วมกันร้องเพลง เพลงอุทัยธานี ศรีเมือง และแจกเอกสารประกอบการเรียน

4.2 ชั้นเรียนรู้/กิจกรรม

ชั่วโมงที่ 1-6

1. นักเรียนเดินทางไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมเมืองอุทัย ซึ่งอยู่ที่อำเภอบ้านไร่ และอำเภอเมือง ดังนี้

- 1) เมืองโบราณกาจุง
- 2) ศูนย์ทอผ้าพื้นเมืองลายโบราณผาทัง
- 3) วัดอุโบสถาราม
- 4) เขาสะแกกรัง
- 5) ลุ่มน้ำสะแกกรัง
- 6) วัดจันทาราม
- 7) วัดสังกัสรัตนคีรี

2. ครูและวิทยากรแนะนำสถานที่ และให้ความรู้กับนักเรียนในระหว่างศึกษาแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ที่ไปศึกษา

3. ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามสิ่งที่นักเรียนสงสัย ได้ตลอด

4.3 ชั้นสรุป

ครู และวิทยากรสรุปเมื่อนักเรียนศึกษาแหล่งเรียนรู้ครบทุกที่

ชั่วโมงที่ 7

1. นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนจำนวน 30 ข้อ ใช้เวลา 30 นาที

2. นักเรียนทำแบบประเมินเจตคติต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม ประเพณี และวัฒนธรรมในท้องถิ่น

3. นักเรียนทำแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนหลักสูตร เรื่อง ถิ่นรุ่งเรืองเมืองอุทัย

5. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

5.1 เอกสารประกอบการเรียน เรื่อง แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมเมืองอุทัย

5.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน

5.3 แบบประเมินเจตคติต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม ประเพณี และวัฒนธรรมในท้องถิ่น

5.3 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนหลักสูตร เรื่อง ถิ่นรุ่งเรืองเมืองอุทัย

6. การวัดและประเมินผล

6.1 วิธีการวัดและประเมินผล

- 1) ทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน
- 2) ประเมินเจตคติต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม ประเพณี และวัฒนธรรมใน

ท้องถิ่น

- 3) สอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนหลักสูตร เรื่อง ถิ่นรุ่งเรืองเมืองอุไทย

6.2 เครื่องมือวัดและประเมินผล

- 1) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน
- 2) แบบประเมินเจตคติต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม ประเพณี และวัฒนธรรมใน

ท้องถิ่น

- 3) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนหลักสูตร เรื่อง ถิ่นรุ่งเรืองเมืองอุไทย

ภาคผนวก

แบบบันทึกพฤติกรรมกรรมการเรียนของนักเรียน (รายบุคคล)

ชื่อ..... ชั้น..... เลขที่.....

ลำดับที่	พฤติกรรม	คุณภาพการปฏิบัติ		
		3	2	1
1	ความสนใจในการเรียน			
2	ความตั้งใจในการทำงาน			
3	ความรับผิดชอบ			
4	ตรงต่อเวลา			
5	ความสะอาด เรียบร้อย			
6	ผลสำเร็จของผลงาน			
รวม				

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
...../...../.....

เกณฑ์การให้คะแนน

ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมอย่างสม่ำเสมอ	=	ดี	ให้	3	คะแนน
ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบ่อยครั้ง	=	พอใช้	ให้	2	คะแนน
ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบางครั้งหรือน้อยครั้ง	=	ปรับปรุง	ให้	1	คะแนน

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
15-18	ดีมาก
12 - 14	ดี
9 - 11	พอใช้
1-8	ปรับปรุง

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ถิ่นรุ่งเรืองเมืองอุไทย

.....

คำชี้แจง แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ถิ่นรุ่งเรืองเมืองอุไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีจำนวน 30 ข้อ ใช้เวลา 30 นาที โดยให้นักเรียนเลือกทำเครื่องหมาย X ข้อที่ถูกต้องในกระดาษคำตอบเพียงขอเดียว

1. เมืองอุทัยธานีพบหลักฐานอะไรที่เป็นเครื่องยืนยันว่ามีมนุษย์อาศัยอยู่ก่อนประวัติศาสตร์เมื่อประมาณ 3000 ปี มาแล้ว

ก. เครื่องมือหินกะเทาะจากหินกรวด	ข. เครื่องปั้นดินเผา
ค. ลูกปัดโบราณ	ง. ซากเจดีย์

2. “ท้าวมหาพรหม” ได้เข้ามาสร้างเมืองที่บ้านอุทัยเก่า ซึ่งในปัจจุบันคือ อำเภออะไร

ก. อำเภอสว่างอารมณ์	ข. อำเภอลานสัก
ค. อำเภอหนองฉาง	ง. อำเภอบ้านไร่

3. ชื่อเรียก “เมืองอุไทย” มีที่มาอย่างไร

ก. “ท้าวมหาพรหม” สร้างเมืองที่บ้านอุทัยเก่าแล้วจึงพาคนไทยเข้ามาอยู่ท่ามกลางหมู่บ้านคนมอญ และคนกะเหรี่ยง จึงเรียกว่า “เมืองอุไทย” เรียกชื่อตามกลุ่มหรือที่อยู่ของคนไทย
ข. เรียกตามชื่อเจ้าเมืองอุไทยธานีในสมัยนั้น
ค. พระเอกาทศรถ ทรงพระราชทานนามของเมือง
ง. พระตะเบิดเป็นผู้ตั้งชื่อเมือง

4. เมืองอุไทยเป็นเมืองที่มีความสำคัญของพระมหากษัตริย์พระองค์ใดของสมัยกรุงรัตนโกสินทร์เกี่ยวกับอะไร

ก. พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว มีความสำคัญเป็นเมืองหน้าด่าน
ข. พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช มีความสำคัญเป็นเมืองบ้านเกิดของพระบิดา
ค. พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย มีความสำคัญเป็นเมืองทรงมาประทับล่าสัตว์
ง. พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีความสำคัญเป็นเมืองตากอากาศ

5. ข้อใดไม่ใช่วิธีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
- ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด
 - ใช้สิ่งอื่นทดแทนทรัพยากรธรรมชาติที่หายาก
 - ปรับปรุงทรัพยากรในท้องถิ่นให้มีสภาพที่ดีขึ้น
 - ซื้อทรัพยากรที่หายากกักตุนไว้
6. ชุมชนเก่าแก่ที่สำคัญของเมืองอุไทย คือชุมชนใด เพราะอะไร
- ชุมชนบ้านไร่ เป็นชุมชนย่านการอุตสาหกรรมเหล็ก
 - ชุมชนบ้านเกาะเทโพ เป็นชุมชนการชั่งสุ่มกำลังพลเพื่อการสู้รบ
 - ชุมชนบ้านสะแกกรัง เป็นบ้านท่าสำหรับติดต่อทางน้ำกับเมืองอื่น ๆ เพื่อทำการติดต่อค้าขาย แลกเปลี่ยนสินค้า
 - ชุมชนบ้านหนองขาหย่าง เป็นชุมชนเมืองเพาะปลูก
7. จารึกอักษรโบราณ ถูกขุดพบที่ใด
- เมืองโบราณบึงคอกช้าง
 - เมืองโบราณบ้านคูเมือง
 - เมืองโบราณบ้านด้าย
 - เมืองโบราณกาจ
8. จารึกอักษรโบราณ ซึ่งเป็นหลักฐานแสดงว่า บริเวณที่ขุดพบมีความเจริญมาตั้งแต่สมัยใด
- สมัยอยุธยา
 - สมัยพุทธศตวรรษที่ 12
 - สมัยต้นรัตนโกสินทร์
 - ปลายสมัยสุโขทัย
9. ชาวเมืองอุไทยในสมัยประวัติศาสตร์มีอาชีพการเกษตร การค้าขาย และมีสินค้าใดเป็นสินค้าที่ทำการค้าขายเป็นหลักของเมืองอุไทย
- ดีบุก
 - เครื่องเทศ
 - ไม้หอม
 - เหล็ก
10. เมืองโบราณกาจ พบหลักฐานทางโบราณคดีอะไรชิ้นใหญ่ที่สุดคือสิ่งใด
- ขวานหินขัด
 - ระฆังหิน
 - รูปกวางหมอบเหลี่ยมหลัง
 - จารึก
11. หมู่บ้านใดที่มีชาวจีนอพยพมาอยู่มากที่สุดในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
- บ้านห้วยคต
 - บ้านทัพทัน
 - บ้านไร่
 - บ้านท่าซุง

27. คำกล่าวที่ว่า “ถ้าชาติใดขาดวัฒนธรรมที่เป็นของตนเองแล้ว ชาตินั้นไม่สามารถดำรงอยู่ได้” จากคำกล่าวนี้แสดงให้เห็นถึงอะไร

- ก. วัฒนธรรมทำให้คนมีระเบียบ
- ข. เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม
- ค. ก่อให้เกิดความเป็นระเบียบของสังคม
- ง. ก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

28. สถานที่ใด ที่เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวเมืองอุทัยธานี

- ก. เมืองโบราณบึงคอกช้าง
- ข. ธรรมสถานวัดถ้ำเขาวง
- ค. เขาปลาร้า
- ง. ลุ่มน้ำสะแกกรัง

29. หลังจากเสร็จฤดูเก็บเกี่ยว คนอุทัยมักจะมีการละเล่นพื้นเมืองที่วัดท่าโพ เล่นเพลงซึกกะเยอ เพลงโลม เพลงราวงโบราณอย่างสนุกสนาน “ข้อความดังกล่าวสอดคล้องกับลักษณะวัฒนธรรมไทยในข้อใด”

- ก. เป็นวัฒนธรรมแบบเกษตรกรรม
- ข. เป็นวัฒนธรรมที่ยึดถือเครือญาติ
- ค. เป็นวัฒนธรรมที่ยึดถือพิธีกรรม
- ง. เป็นวัฒนธรรมที่นิยมความสนุกสนาน

30. อนุสาวรีย์สมเด็จพระปฐมบรมมหาชนก ประดิษฐานอยู่ ณ ที่ใด

- ก. ศาลากลางจังหวัด
- ข. ยอดเขาสะแกกรัง
- ค. เกาะเทโพ
- ง. วัดอุโบสถารา

เฉลยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
เรื่อง ถิ่นรุ่งเรืองเมืองอุไทย

ข้อ	ตอบ	ข้อ	ตอบ
1	ก	16	ก
2	ค	17	ก
3	ก	18	ง
4	ข	19	ก
5	ง	20	ง
6	ค	21	ง
7	ก	22	ค
8	ข	23	ก
9	ง	24	ค
10	ข	25	ก
11	ง	26	ค
12	ข	27	ง
13	ก	28	ง
14	ง	29	ง
15	ค	30	ข

**แบบประเมินเจตคติต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม
ประเพณี และวัฒนธรรมในท้องถิ่น
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1**

ชื่อ.....นามสกุล.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของนักเรียน

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. การดูแลสภาพแวดล้อมของชุมชนเป็นหน้าที่ของคนที่มีความเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมนั้นๆ					
2. ประเพณีโบราณก็สามารถปรับหรือเปลี่ยนให้ทันสมัยเข้ากับสมัยใหม่ ไม่ควรยึดติด					
3. ประเพณี และวัฒนธรรมแสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้า					
4. ข้าพเจ้าอยาก ไปร่วมงานประเพณีทุกงานของท้องถิ่น					
5. โรงเรียนควรให้จัดให้นักเรียนได้ไปร่วมงานประเพณีของท้องถิ่นทุกครั้ง ทุกงาน					
6. โบราณสถาน โบราณวัตถุที่พบในที่ต่างๆล้วนแต่เป็นของที่เก่าแก่ เก็บไว้ก็มีแต่จะโหมرمไม่สวยงาม					
7. ในสมัยนี้ควรเยาวชนควรใส่ใจกับเทคโนโลยีที่ล้ำก้าวหน้าให้มากกว่า เรื่องโบราณ และของโบราณ					
8. ความเป็นวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยมีคุณค่าควรอนุรักษ์ไว้					
9. ข้าพเจ้าชอบการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ประเพณี และวัฒนธรรมของท้องถิ่น					
10. ข้าพเจ้าต้องการเผยแพร่ประเพณี และวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมให้ผู้อื่นได้รับรู้					

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
11. การเรียนรู้ หรือการร่วมงานประเพณี และ วัฒนธรรมมีประโยชน์ ทำให้ได้นำสิ่งที่ดีมา ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้					
12. การเผยแพร่ความรู้เรื่องประเพณี และ วัฒนธรรมเมื่ออยู่ท่ายธานีควรกระทำอย่างต่อเนื่อง					
13. ไม่จำเป็นต้องเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่น แค่อ่านหนังสือ แนะนำการท่องเที่ยวก็พอแล้ว					
14. สภาพแวดล้อม ประเพณี และวัฒนธรรม ท้องถิ่น ทำให้เกิดการรวมตัวเพื่อสร้างสรรค์ สิ่งดี ๆ					
15. การอนุรักษ์สภาพแวดล้อม ประเพณี และ วัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นสิ่งที่เยาวชนควรศึกษา เรียนรู้ เพื่อส่งต่อแก่คนรุ่นหลัง					

แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนหลักสูตร เรื่อง ถิ่นรุ่งเรืองเมืองอุไทย
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดอุทัยธานี

ชื่อ.....นามสกุล.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมาย \surd ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของนักเรียน

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. เอกสาร/ สื่อประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีความเหมาะสมสามารถเข้าใจได้ง่าย					
2. มีการจัดบรรยากาศในการเรียนรู้ที่ดี					
3. เรื่องราวในหลักสูตรมีความน่าสนใจ					
4. มีความสุขในการเรียนรู้					
5. กิจกรรมการเรียนการสอนมีความเหมาะสมสามารถเข้าใจง่าย					
6. ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมมีความเหมาะสม					
7. ได้ประโยชน์จากการเรียนและเข้าใจคุณค่าทางประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นมากขึ้น					
8. สามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้					
9. ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม					
10. การวัดและประเมินผลมีความเหมาะสม					